

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

29. MARTĀ

Nr. 13 (428)

NO PADOMJU SAVIENĪBAS KOMUNISTISKĀS PARTIJAS CENTRALĀS KOMITEJAS, PSR SAVIENĪBAS MINISTRU PADOMES UN PSRS AUGSTĀKĀS PADOMES PREZIDIJA

Sakarā ar smago zaudējumu, ko cietusi padomju tauta, — PSRS Ministru Padomes Priekšsēdētāja un Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralās Komitejas Sekretara Josifa Visarionoviča STAĻINA nāvi, Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralās Komiteja, PSR Savienības Ministru Padome un PSRS Augstākās Padomes Prezidijs saņemusi valrāk nekā divsimt tūkstoš vēstījumu ar ārvalstu vadītāju un valdību, padomju un citzemju valsts, partiju un sabiedrisko orga-

nizāciju, darbaļaužu sapulču un kolektīvu un atsevišķu personu līdzjūtības apliecinājumiem

Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralās Komiteja, PSR Savienības Ministru Padome un PSRS Augstākās Padomes Prezidijs dziļi pateicas par saņemtajos un vēl arvien pienākošos vēstījumos izteiktiem līdzjūtības apliecinājumiem sakarā ar padomju tautas dziļā vadoņa, PSRS Ministru Padomes Priekšsēdētāja un Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralās Komitejas Sekretara Josifa Visarionoviča STAĻINA nāvi.

NO PADOMJU SOCIALISTISKO REPUBLIKU SAVIENĪBAS MINISTRU PADOMES

Padomju Socialistisko Republiku Savienības Valdība dziļi pateicas valdībām, organizācijām, valsts un sabiedriskiem darbiniekiem, kuri izteikuši līdzjūtību sakarā ar

Padomju valsts smago zaudējumu — PSRS Ministru Padomes Priekšsēdētāja Ģenerālisimusa Josifa Visarionoviča STAĻINA nāvi.

Biedram PALMIRO TOLJATI

ROMA

Jūsu 60. dzimšanas dienā Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralās Komiteja sūta Jums — slavenās Itālijas Komunistiskās partijas cīņu vadītājam kvēlu, brālīgu sveicenu. Jūsu personā mēs apsveicam izcilu

starptautiskās komunistiskās kustības darbinieku, pieredzes bagātu Itālijas darba tautas vadoni viņas cīņā par mieru un nacionālo neatkarību, par demokrātiju un socialismu. Novēlam Jums, dārgais biedri

Toljati, labu veselību un ilgu mūžu Itālijas strādnieku un zemnieku labā, visas progresīvās cilvēces labā!

PADOMJU SAVIENĪBAS
KOMUNISTISKĀS PARTIJAS
CENTRALĀ KOMITEJA

PSRS AUGSTĀKĀS PADOMES PREZIDIJA DEKRETS par amnestiju

Padomju sabiedriskās un valsts iekārtas nostiprināšanās, iedzīvotāju labklājības un kultūras līmeņa celšanās rezultātā, pieaugot pilsoņu apzinīgumam un viņu godīgai nostātai sava sabiedriskā pienākuma pildīšanā, nostiprinājusies likumība un socialistiskā tiesiskā kārtība, kā arī ievērojami samazinājusies noziedzību skaits valstī.

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs uzskata, ka šādos apstākļos nav nepieciešams tālāk paturēt ieslodzījuma vietās personas, kuru noziegumi nav sevišķi bīstami valstij un kuras ar savu apzinīgo darbu pierādījušas, ka viņas var atgriezties godīgā darba dzīvē un kļūt par derīgiem sabiedrības locekļiem.

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs nolēma:

1. Atbrīvot no ieslodzījuma vietām un no citiem soda mēriem, kas nav saistīti ar brīvības atņemšanu, personas, kas sodītas ar ieslodzījumu līdz 5 gadiem ieskaitot.
2. Neatkarīgi no soda termiņa, atbrīvot no ieslodzījuma vietām personas, kas sodītas par amatnoziegumiem, saimnieciskiem, kā arī militāriem noziegumiem, kas paredzēti KPFSR Kriminālkodeksa 193.-4. panta „a” punktā, 193.-7., 193.-8., 193.-10., 193.-10. „a”, 193.-14., 193.-15., 193.-16. pantos un 193.-17. panta „a” punktā, kā arī citu savienoto republiku kriminālkodeksu attiecīgajos pantos.

3. Neatkarīgi no soda termiņa, atbrīvot no ieslodzījuma vietām šādas notiesātos: sievietes, kurām ir bērni vecumā līdz 10 gadiem, un grūtnieces; nepilngadīgos vecumā līdz 18 gadiem; vīriešus vecākus par 55 gadiem un sievietes vecākas par 50 gadiem, kā arī notiesātos, kas slimo ar grūtu, nedziedināmu slimību.

4. Personām, kas sodītas ar brīvības atņemšanu ilgāk kā uz pieciem gadiem, samazināt soda termiņu uz pusi.

5. Izbeigt visas izmeklējamās lietas un tiesās neizskatītās lietas par noziegumiem, kas pastrādāti pirms šī dekreta izdošanas:

- a) par kuriem likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku līdz 5 gadiem vai citi soda mēri, kas nav saistīti ar atrašanos ieslodzījuma vietās;
- b) par amatnoziegumiem, saimnieciskiem un militāriem noziegumiem, kas minēti šī dekreta otrajā pantā;
- c) par noziegumiem, kuru pastrādājušās šī dekreta trešajā pantā minētās personas.

Citās lietās par noziegumiem, kas pastrādāti pirms šī dekreta izdošanas un par kuriem likumā paredzēta brīvības atņemšana ilgāk kā uz pieciem gadiem, ja tiesa atzīst par nepieciešamu noteikt kā soda mēru brīvības atņemšanu ne ilgāk kā uz pieciem gadiem, apsūdzētais atbrīvojas no soda; bet ja tiesa atzīst par nepieciešamu noteikt kā soda mēru

brīvības atņemšanu ilgāk kā uz pieciem gadiem, — sods samazināms uz pusi.

6. Dzēst sodāmību un atcelt vēlēšanu tiesību atņemšanu pilsoņiem, kas agrāk tiesāti un sodu izcietuši vai, pamatojoties uz šo dekretu, pirms termiņa atbrīvoti no soda.

7. Neattiecināt amnestiju uz personām, kas notiesātas ar soda termiņu ilgāk par pieciem gadiem par kontrrevolucionāriem noziegumiem, socialistiskā īpašuma liela mēroga izlaupišanu, banditismu un slepkavību ar iepriekšēju nodomu.

8. Atzīt par nepieciešamu revidēt PSRS un savienoto republiku krimināllikumus, paredzot aizstāt kriminālatbildību par dažiem amata un saimnieciskiem noziegumiem, noziegumiem pret sabiedrisko kārtību un citiem mazāk bīstamiem pārkāpumiem ar administratīvu un disciplināru rakstura sodiem, kā arī mīkstināt kriminālatbildību par atsevišķiem noziegumiem.

Uzdot PSRS Tieslietu ministrijai mēneša laikā izstrādāt attiecīgus priekšlikumus un iesniegt tos izskatīt PSR Savienības Ministru Padomei iesniegšanai PSRS Augstākās Padomes Prezidijs.

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs
Priekšsēdētājs K. VOROŠILOVS

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs
Sekretārs N. PEGOVS

Maskavā, Kremli.
1953. gada 27. martā

Sakarā ar A. Gorkija dzimšanas 65 gadu atceri

Rīgas pilsētas izpildkomiteja

Atzīmējot lielā proletariskā rakstnieka A. Gorkija dzimšanas 65 gadu atceri, Rīgas pilsētas Darbaļaužu deputātu padome pieņēma lēmumu — Valdemāra ielu pārdēvēt par Gorkija ielu. M. Gorkija vārda nosaukta arī pilsētas 1. bibliotēka.

Nolēma arī atklāt piemiņas plāksnes pie Padomju viesnīcas Rīgā un 39. Rīgas Dzintaru prospektā Rīgas Jūrmalā, kur A. Gorkijs dzīvoja 1904. gadā.

Piemiņas plāksnes atklās arī pie Latvijas PSR Valsts Akademiskā

Dramas teatra, kur 1904. gada oktobrī un novembrī, A. Gorkijam piedaloties, gatavoja izrādei lielā rakstnieka lugas „Sikpilsoņi”, „Dibēnā” un „Vasarnieki”.

(LTA)

J. V. Staļins un A. M. Gorkijs Sarkanajā laukumā, 1931. gads.

STAĻINS UN GORKIJS

«Literāts ir šķiras acis, ausis un balss. Viņš var to neapzināties vai to noliegt, bet vienmēr un neizbēgami viņš paliek vienas šķiras loceklis un juteklis. Viņš uzver, formulē un attēlo savas šķiras vai grupas jūtas, vēlēšanās, trausmes, cerības, kaisles, intereses, netikumus un nopelnus. Visa tā robežās notiek viņa paša attīstība. Nekad viņš nav bijis un nevar būt «iešķēji brīvs cilvēks» vai «cilvēks vispār».

Attiecinot šos vārdus uz pašu Gorkiju, redzam, cik tie patiesīgi: rakstnieks visu savu mūžu bija veltījis darbaļaužu cīņai par labāku nākotni. Ar prātu un sirdi piederēdams proletariāta šķirai, viņš savos darbos puda kapitalisma un patvaldības apspiesto slāņu vajadzības, izpelnoties goda un varonības pilno revolūcijas vērtspatna nosaukumu. Taču gadījās arī maldīgi novirzieni no savas šķiras pozīcijām, un tie rakstniekam palīgā nāca Komunistiskā partija, tās vadoni Ļeņins un Staļins; šai palīdzībai ir ārkārtīgi svarīga loma Maksima Gorkija daiļrades izaugsmē līdz tai nozīmībai, kāda viņa darbiem bijusi gan revolūcijas sagatavošanas, gan socialisma celtniecības posmos un kas nav mazinājusies līdz mūsu dienām. Augsti vērtējot Gorkija talantu, uzskatot viņu par jaunās, proletariskās mākslas izcilāko pārstāvi, Ļeņins un Staļins vērīgi un gādīgi sekoja rakstnieka daiļrades attīstībai, atzīmēja un cildināja viņa veiksmes, kritizēja kļūdas un idejiskos maldus, draudzība un sadarbība, kas bija izveidojusies starp Gorkiju un Ļeņinu, pārgāja mantojumā uz Staļinu, kuru rakstnieks uzskatīja par Ļeņina cīņu biedru un viņa ģenlālā darba cienīgu turpinātāju.

Kā zināms, 1917. gadā Gorkijs kādu laiku ieņēma nepareizas politiskās pozīcijas, līdzdarbojoties menševiku avīzē «Novaja Zīža», kura nostājās pret revolūciju; rakstā «Savilkušies ap mani tumsī mākonī» Staļins bridina rakstnieku no likteņa, kādu piedzīvojušas daudzas vecās «slavenības», kuras pēc tam, kad bija pārstājušas kalpot revolūcijai, tika atsviestas vēstures nebūtībā. Tā bija cīņa par rakstnieka paglābšanu no garīgas nāves «inteligentiskā apjukuma purvā», par viņa daiļrades nākotni. Turpmākie notikumi — Oktobra revolūcijas norise — pārliecināja Gorkiju par Ļeņina un Staļina pozīcijas pareizību, un divdesmitajos gados, pēc izveseļošanās no smagas slimības atgriezties Padomju Savienībā, Gorkijs aktīvi un ar entuziasmu iesaistījās valsts kultūras un politiskajā dzīvē, organizēja padomju literatūras spēkus, kļūst par daudzu izdevumu iniciatoru, raksta par socialisma celtniecības sasniegumiem, aizmirsto un nīkni šauts padomju varas ienaidniekus.

Staļins atbalsta visus rakstnieka pasākumus, pamāca, palīdz atrast pareizus atrisinājumus svarīgām daiļrades problemām, kam ir ārkārtīga nozīme visā padomju literatūras turpmākajā attīstībā.

Ļeņins un Staļins uzskatīja, ka viens no partijas un proletariāta diktatūras virzītājspēkiem ir paškritika, kuras mērķis atklāt un likvidēt mūsu kļūdas un trūkumus. Atbildot uz Gorkija jautājumu par paškritiku, kuras nozīmi rakstnieks sākumā neizprata, J. V. Staļins 1930. gada janvārī rakstīja:

«Mēs nevaram bez paškritikas. Nekādā ziņā nevaram, Aleksej Maksimovič. Bez tās nav novēršams sasitngums, aparata trūdēšana, birokratisma pastiprināšanās, strādnieku šķiras radošās rosmes aizkavēšana. Protams, paškritika dod materiālu ienaidniekam. Sai ziņā Jums ir pilnīga taisnība. Bet tā dod arī materiālu (un grūdienu) mūsu kustībai uz priekšu, darbaļaužu celtnieciskās enerģijas atraisīšanai, sacensības attīstībai, trieciena brīgu izveidošanai u. tml. Negatīvo pusī atstāj pozitīvā puse un atstāj ar uzviņu».

Sis J. V. Staļina domas ieguva vadošu norādījumu nozīmi lielā rakstnieka radošajā un organizatoriskajā darbā: Gorkijs kļūst par kaujinieciska kritiska gara paudēju rakstniecībā, saprotot, ka bez tā nav iespējama sekmīga cīņa pret vecā paliekām, par jaunā uzvaru literatūrā un dzīvē. Virknē viņa darbu, kas publicēti pēc J. V. Staļina vēstules saņemšanas, atrodam Gorkija atzinumus, ka socialisma zemei nav jābaidās patiesības, lai cik nepatīkama tā arī kādreiz būtu, jo «proletariāts ir jau tīktāl izaudzis, ka komplimentī tam nav vajadzīgi», ka paškritika un kritika no apakšas ir nevis ārdoss, bet gan radošs spēks: tā ir jaunās vēstures veidotāju cenšanās pēc pilnības.

Līdzīgā garā Gorkijs audzina arī pārējos rakstniekus, visu socialisma zemes literatūru. «Paškritika nepieciešama, biedri. — viņš uzsvera referatā padomju rakstnieku kongresā 1934. gadā. — Mēs strādājam proletariāta priekšā, kas, kļūdams arvien izglītotāks, nepārtraukti paaugstina savas prasības attiecībā pret mūsu mākslu un reizē ar to arī pret mūsu sociālo izturēšanos.»

Tai pašā vēstulē Gorkijam J. V. Staļins, runājot par jaunā padomju cilvēka audzināšanas uzdevumiem, atzīmēja, ka jācenšas samazināt visādu gauduļu, činkstētāju, šaubīgo skaitu, organizēti, idejiski un visādi citādi tos ietekmējot; padomju cilvēkiem jābūt mundriem, dzīves priecīgiem, tādēļ, kas gatavi pārvarēt visāda veida grūtības. «Galvenais tagad ir tas, — norādīja J. V. Staļins, — ka jaunatnei noskanu dod nevis gauduļi, bet mūsu dūšīgie kom-

STALINS UN GORKIJS

Turpinājums no 1. lapa pusē

jaunieši, kuri ir jaunās, daudzmiljonu lielās boļševiku cilts, boļševiku — kapitalisma iznīcinātāji, boļševiku — socialisma cēlāji, boļševiku — visu apspiesto un verdzināto atbrīvotāju kods. Te — mūsu spēks. Te — mūsu uzvaras ķīla.

Ar kādu aizrautību Gorkijs metās šai jaunās paaudzes audzināšanas darbī! Runās un rakstos, atbildēs pionieriem un iesācējiem autoriem viņš aicina jaunus laudis uz varoņdarbiem socialisma celtniecībā, prasa padomju garā audzināšanu literatūrā bērniem un jauniešiem, aprāp, kaunina un izsmej neticīgos. Vadoties no J. V. Staļina mācības par socialisma uzcelsšanas iespēju Padomju Savienībā, rakstnieks ledvēs padomju jaunatnē tiecību saviem spēkiem, stiprina domu par lielu nākotni mūsu tautai.

Atbalstot Gorkija priekšlikumu jaunatnes audzināšanas nolēkos organizēt žurnālu «Za rubezom» un izdot vairākus populārus krājumus par pilsoņu karu. J. V. Staļins nepiekrīt speciāla žurnāla «O voine» izdošanai un noskaidro partijās nostādni jautājumā par kariem, parāda buržuāziskā pacifisma kaltīgumu. «Kas attiecas uz kara stāstiem, tad tos nāksies iespēst ar lielu izvēli. Grāmatu tirgū figure lieš daudzums daļlitteratūras stāstu, kas tēlo kara «sausmas» un ledvēs riebumu pret ikvienu karu... Mēs esam pret imperalistisku karu kā kontrrevolucionāru karu. Bet mēs esam par atbrīvošanas, antiimperialistisku, revolucionāru karu, lai gan šāds karš, kā zināms, ne vien nav bez asins izlīšanas sausmā, bet pat pārbagāts ar tām.»

Uzstādamies kā dedzīgs imperialistisko kara kurlinātāju atmākotājs un miera cīnītājs, Gorkijs neaizmirs piezīmēt, ka vienīgais karš, kas pieļaujams, ir «strādnieku un zemnieku vispasaules masu karš pret vispasaules kapitalismu; tas ir karš, kura mērķis — iznīcināt plesonu, kapitalistisko šķiru valsti un uz visas zemeslodes nostiprināt darba tautas varu, radot vispasaules socialistisko Padomju Savienību.»

Noliktis padomju literatūras vadošajā postenī, Gorkijs ilgstoši meklēja formulu un tādai darīdams metodei, kas jau bija izveidojusies viņa paša un citu padomju rakstnieku radošajā darbībā. Arī šeit Gorkijam palīdzēja J. V. Staļins, izvirzot socialistiskā realisma formulu, kuras prasība ir patiešīgi atspoguļot dzīves īstenību («Rakstiet patiesību»), rādot to revolucionārā attīstībā. Balstoties uz J. V. Staļina norādījumiem, Gorkijs savos darbos izstrādā socialistiskā realisma galvenās problēmas. Savā runā Padomju rakstnieku savienības plenūmā 1935. gada 7. martā, norādot uz trūkumiem un atzīmējot, ka tie rakstnieku vajās redzes pazīme, Gorkijs teica: «Acs nespēj uztvert īstenību. Un mums tācu nepieciešams zināt nevien divas īstenības — pagātni un tagadni, to tagadni, kurā redzama zināmā mērā mēs piedalāmies. Mums jāzina vēl trešā īstenība — nākotnes īstenība... Šī trešā īstenība mums kaut kā tūlī jāpārsniedz mūsu rīcībā, jāattēlo tā. Bez tās mēs nesapratīsim, kas ir socialistiskā realisma metode. Šī trešā īstenība — komunisms, lielais mērķis, uz kuru mūs vada Lēpina-Staļina partija; socialistiskā realisma literatūras uzdevums attēlot ne tikai pagātni un tagadni, bet rādīt, apgalstot ceļu uz nākotni, virzīt dzīvi uz priekšu.

Jau minētajā vēstulē J. V. Staļins norādīja, ka socialisma celtniecības periods ir grūts un varonīgs cīņas periods, un ne katram pietiek nervu, spēka, rakstura, izpratnes, lai uztvertu grandiozo vēcu saulsaņas un jaunā celšanas ainu. Attiecinot šos norādījumus uz padomju literatūru, Gorkijs atzīmēja, ka padomju rakstnieka uzdevums ir grūts un sarežģīts. «Tas nesastāv tikai vecās īstenības kritizēšanā un tās netikumu līguma atmākošanā. Mūsu literātiem jāizpēti, jārod ietērs un jāattēlo jaunā īstenība un līdz ar to jādod tai apliecinājums. Jāmācās saskatīt, kā no veco netikumu tvanainās grūdzēšanas izšaujas un uzliesmo nākotnes uguniņas... Sajūsma un viela viņiem jāmeklē plašā un straujā darba plūsmā, kas rada jaunās dzīves formas, pašiem viņiem jādzīvo cik iespējams tuvāk mūsu laikmeta radošajai gribai, kas iemiesota strādnieku šķirā.»

Šos vārdus vajadzētu dzīji pārdomāt katreiz, iekams runājam par mūsu literatūras šodienas trūkumiem: jādzīvo tuvāk mūsu laikmetam!

J. V. Staļina rūpes un gādība par Gorkiju — tās ir rūpes par visu padomju literatūru un tās attīstību. Sakarā ar vadona un skolotāja nāvi Nikolajs Tichonovs rakstīja, ka Staļins pratis no gada laikā iznākušo grāmatu masas izcelt nozīmīgāko, vajadzīgāko un pievērst tai uzmanību. Viņš pirmais pārcēl nateļa visu tāda izcēlā dzejnieka kā Majakovskis daļlrades nozīmību, viņš pirmais atklāja arī Gorkija pasakas «Meitene un Nāve» filozofisko dziļumu, uzrakstot, ka tā ir spēcīgāka par Gētes «Faustu»: «Mīlestība uzvar nāvi!»

Kad 1932. gadā padomju zeme un visa progresīvā cilvēce atzīmēja Maksima Gorkija literārās darbības četrdesmit gadu jubileju, biedrs Staļins piesūtīja rakstniekam telegramu:

«Dārgo Aleksej Maksimovič! No sirds apsveicu Jūs un cieši spiežu Jūsu roku. Novēlu Jums ilgu gadu dzīvot un strādāt par prieku visiem darba-laudim, par bailēm strādnieku šķiras ienaidniekiem.»

Šai genialā vadonā apsveikumā izteikta visa lielā rakstnieka darbības nozīmība, tiecība viņa spēkam un talantam, uz ko Gorkijs atbild ar dziļu mīlestību un patecību. L. Nikulins savās atmiņās stāsta, cik dziļās uztiecības un maiguma pilna bijusi šī mīlestība: «Ar savilņojumu viņš minēja Staļina vārdu, ar savilņojumu un tiecību runāja par to, ko Staļins paveicis valsts, tautas labā. Šis lielās mīlestības un draudzības jūtas visspilgtāk bija novērojams nozīmīgajā vakarā, Staļinam satiekoties ar rakstniekiem. «Staļins daudz runāja par literatūras uzdevumiem, un, klausoties viņu, Gorkijs skatījās uz mums priecīgām, starojošām acīm, it kā aicinot priecāties līdz ar viņu par patiesajiem un dziļi savilņojošajiem vārdiem.»

Un vajadzēja redzēt, — piezīmē L. Nikulins, — ar kādu cīnību, laipnību un siltumu Staļins skatījās uz Gorkiju — lielāko no padomju rakstniekiem. Šis divu domas gigantu apbūvējās lielās draudzības spilgtā apliecinājumā. Ir J. V. Staļina apcēlojums pie Gorkija dienā, kad, tautas ienaidnieku nogalināts, nomira rakstnieka dēls, — dzīji aizkustinoša atna, ko atstāta N. Makarova:

«Kad, bēdu saliekts, grīdodamies Gorkijs izgāja no kabineta, kur atradās viņa dela vēl neatdzisušās mirstīgās atliekas, — pārņēma bailes, ka viņš nepārdzīvos šo zaudējumu. Maksimam aizveda no Gorkiem — Gorkijs nespēja redzēt viņu mīruš — sirds plīsa no sāpēm... Rakstnieks kļuva legāja savā kabinetā. Nospiedošs satraukums valdīja mājā. Tad pēkšņi, piebraucot pie lēveņa, kļuvi ietaurējās mašina. Istabā ienāca cilvēks pelēkā šinelī un augstā cepurē.

Viņš ilgi palika vienatnē ar Gorkiju. Un vēl naktī, kad Aleksejs Maksimovičs izgāja pavadīt Staļinu, balstīdamies uz viņa spēcīgās un laipnās rokas, — rakstnieka seja bija apstārta. Kad no savām runām Gorkijs Staļinu nosaucis par cilvēku ar dzelzi gribu, šai dzelzi gribā viņš ne reiz smēlās rūdījumu arī sev, — vienmēr, kad vajadzēja daudz spēka, izturības, varonības, lai pārvarētu grūtības un, laužot jaunus ceļus, nenogurcināmi ietu uz priekšu.

Sogad atzīmējam astoņdesmit piecus gadus kopš Maksima Gorkija dzimšanas. Astoņdesmit pieci gadi, — tas tācu ietilpst cilvēka mūža iespējās, viņš vēl varēja būt dzīvs, un laikā, kas pagājis kopš viņa nāves, mēs būtu kļuvuši bagātāki ar daudzām sacerejumiem, kuros nebija lieluma paceltos padomju cilvēka tēls — mūdieni Herakls, kas apbrūnots ar visu modernās tehnikas spēku: mūsu īstenības daudzveidīgie varoņi, — viņš teica, — jau dod iespēju izveidot vienu šādu varoni. Bet nāve, mēs zinām, piemēklē arī vislielākos; Maksima Gorkija dzīvībai, turklāt, noziedzīgu roku pielika tautas ienaidnieki, starptautiskā imperialisma agenti. Taču viņš palicis dzīvs mūsu vidū līdz šai dienai ar saviem darbiem, ar saviem novēlējumiem. Būdam dedzīgs padomju patriots, viņš dzīji nida socialisma zemes ienaidniekus: viņa vārdi «Ja ienaidnieks nepadodas — to iznīcina», kuru Lielā Tēvijas kara laikā atgādināja J. V. Staļins, palīdzēja mums izcīnīt uzvaru pār vācu fašistiskajiem okupantiem; tāpat tiks iznīcināti visi, kas jebkad iedomāties stāties ceļā Staļina un Gorkija tautai viņas gaitā uz komunismu.

GENIALAIS VĀRDA MĀKSLINIEKS

A. TURKOVŠ

Ir daudz piemēru, kad mākslinieks kļūst par savas šķiras, sava laikmeta objektīvu vēsturnieku. Aleksejs Maksimovičs Gorkijs, kas uzrakstījis šos vārdus, pats ar saviem darbiem radīja savdabīgu kapitalisma sairuma un sabrukuma laikmeta un jaunās, socialistiskās sabiedrības tapšanas laikmeta māksliniecisku kroniku.

1892. gadā Tifliss avīzē parādījās Maksima Gorkija pirmais stāsts. Drīzi vien jaunais rakstnieks iekaroja plašu lasītāju auditoriju.

Jau viņa agrīnajos darbos apkārtējās īstenības «svina smago nelietību» kvēludumu pilnā atmākošana apvienojās ar spilgtu, nākotnē leivirzītu sapni par brīvu, daļu cilvēku. Turgoņu Majakinu un sīkpilsoņu Bessemjonovu pasaule sastāja Gorkijai kā nesamierināmu ienaidnieku. Literatūrā ienāca rakstnieks, kas dedzīgi vēlējās, līdzīgi vienam no saviem varoņiem, — lejaukties pašā dzīves drūzmā... mainīt to gan šā, gan tā... vienu traucēt, otram — palīdzēt...

Viņš vēlīgām acīm saskatīja cilvēku dvēselēs iekvēlojušās jaunas apzinas uguniņas un centās ar savām grāmatām iedegt tās par karstu revolucionāras cīņas liesmu. Un, lūk, jau no skatuves atskan mašinista Nila vārdi: «Saimnieks ir tas, kas strādā...»

Tos izdzirdis, Bessemjonovs nikni apjukumā murminā: «Nu, labi... pāļec... saimnieks! Paskatīsimies... kas ir saimnieks! Redzēsim!» uz mata to pašu, ko vēlāk teica visi, kuriem bija atpēmusi varu Lielā Oktobra socialistiskā revolūcija.

Viens pēc otra nāca klajā aizvien jauni Gorkija darbi: grāmatas, lugas, raksti, pamfleti. Savā daļlradē viņš bija socialistiskā realisma literatūras ciltstēvis, literatūras, kuru raksturo centieni aktīvi, iedarbīgi lejaukties dzīvē.

Gorkija mākslinieciskā vārda ietekme uz mūsu revolūcijas likteņiem, — teica V. M. Molotovs, — ir tiešāka un spēcīgāka nekā jebkura cita mūsu rakstnieka ietekme.

J. V. Staļins augstu novērtēja Gorkija pasakas «Meitene un Nāve» dziļi optimistisko raksturu. «Gorkija «Vēras putnī», — teica savās atmiņās M. I. Kaljins, — it kā vispārīgā noskaņā, vēlēšanos cīnīties pret patvaldību. Mīļu ietekme visā darba Krievijā bija romānu «Mātes», kuru Lēpina novērtēja kā ļoti saviļcīgu, vajadzīgu grāmatu. Par «lieliskām» Vladimir Iljičs nosauca partijas presē publicētās «Itālijas pasakas».

Gorkija spalva atsedza uzvedīgo līberālu Bardinu isto būtību, pienāgoja pie sienas modē esošos buržuāziskos rakstniekus un filozofus, kuru idejas «tiekl pārdotas par sešpadsmit kapelkām rindipā», ar kauna zīmogu apzīmogoja glēvulģos intelektus, kas «staigā un — ākumīgi meklē vietu, kur varētu paslēpties no dzīves».

Pēc Lielā Oktobra rakstnieks radīja monumentālus darbus: «Artamonovu uzņēmums» un «Klīma Samgīna dzīve».

Kapitalistisko attieksmju samaitājošā ietekme, cilvēka personības deģenerācija un sabrukums buržuāziskajā vidē ar mīlīgu spēku parādīts romānā «Artamonovu uzņēmums».

Epopeja «Klīma Samgīna dzīve» it kā rezumē pagātnes visgaišredzīgāko mākslinieku ilggadīgās cīņas rezultātus pret glumo bezprincipu liberalismu, kas naidīgs istam revolucionarismam. Nostādījis Samgīnu tās sabiedrības sabrukuma priekšā, kurā plauka tamlīdzīgi brīvības mīletāji un cilvēkmīļotāji, kas bija tuvu reda nelietībai, Gorkijs atmāko savu varoni kā šīs sabiedrības padevīgu kalpu, kā politisku provokatoru un nodevēju, kā dziļi samaitātu cilvēku. Zināma sociala tipa bankrots, pašatmākošanās proletarisko revolūciju laikmetā — tāds ir epopejas galvenais motīvs, kas pieņemams spēkā to vēsturisko satricinājumu dunopā, kuri uzbruka Samgīnam, tam izmisumā mēģinoties starp dažādu šķiru un uzskatu pārstāvjiem, mēģinot noslēpt savu isto seju.

Ar lielu savilņojumu Gorkijs gatavoja radīt grāmatas par jauno, padomju īstenību. Apraksti «Padomju Savienība» un «Stāsti par varoņiem» — tādi ir rakstnieka pirmie mēģinājumi celā uz šo cildeno uzdevumu, kuru atzināt viņam lieldza nāve — nicināto trockistu un buchariniešu bandītu roku darbs.

Mīļu vērtenu pēc Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas un it īpaši pēc Gorkija pārbrāukšanas Padomju Savienībā 1928. gadā leguva viņa sabiedriskā un organizatoriskā darbība.

Jau pirms revolūcijas Aleksejs Mak-

simovičs vēltīja daudz spēku visprogresīvāko, vīstalantīgāko, visgodīgāko literatūru saliedēšanai sākumā ap izdevniecību «Znanije», bet pēc tam — ap žurnālu «Letopis» un izdevniecību «Parus», kurās vadošā loma bija Gorkijam.

Pirmajos pēcrevolūcijas gados Gorkijam bija liela nozīme, panākot zinātniskās intelligences un mākslas pārstāvju nostāšanās padomju varas pusē.

Vēlāk pēc Gorkija iniciatīvas nodibinājās daudzi žurnāli, sāka iznākt tādi fundamentāli darbi kā, piemēram, «Pilsoņu kara vēsture», seriļu izdevumi «Izcilu cilvēku dzīve» un «XIX gadsimta jaunā cilvēka vēsture».

Gorkijs bija PSRS Padomju rakstnieku savienības tiesīss organizētājs un pirmais vadītājs. Daudzi jo daudzi rakstnieki par saviem panākumiem daļlradē ir patecību parādā viņa smalkjūtīgajai, biedriskajai, dažkārt asai un stingrai, bet vienmēr labvēlīgai attieksmei pret viņu darbu.

Gorkija darbība neaprobežojās ar literatūras un mākslas jautājumiem vien. Lielais rakstnieks visciešākajā kārtā bija saistīts ar visu, kas notika viņa zemē. «... Vecā un jaunā sacensības liecīnīks», — nosaucis viņš pats sevi kādā no aprakstiem. Tas, protams, ir pārlieku pieticīgs apzīmējums. Viņš bija viens no visdzīvīgākajiem jaunā aizstāvjiem, viens no visnesamierināmākajiem vecā ienaidniekiem. «Objektivitāte — tā ir objektivitāte. Mēs esam kaislīgi laudis, mēs kaislīgi nīstam un mēs būsim neobjektīvi — tāds mūs arī piemiet par labu!» Šie Gorkija vārdi labāk par visu citu raksturo viņa kā cilvēka, rakstnieka, sabiedriskā darbinieka būtību.

Ļoti liela nozīme dižā rakstnieka daļlrades attīstībā bija atbalstam, ko viņam sniedza mūsu Komunistiskā partija un tās genialie vadoni — Lēpina un Staļins.

Lēpina un Staļina attieksme pret Gorkiju ir literatūras ietāfīgas un rūpīgas vadišanas paraugs. Tā, visiem līdzekļiem cenšamies piesaistīt Gorkiju līdzdarboties boļševistiskajā presē, Lēpina tomēr gādīgi piemētināja: «... ja labāk jūtaties pie liela darba, — protams, es jau neļietēksu to pārtraukt. Tas dos vairāk labuma!»

Lēpina tālredzīgi ieteica atlikt darbu pie «Artamonovu uzņēmuma»: «Bet īstenība beigas nedod. Nē, tās jāraksta pēc revolūcijas...»

Ir zināms, cik saudzīgi un taktiski Josifs Visarionovičs Staļins izskaidroja Gorkijam kritikas un paškritikas lomu mūsu sabiedrībā. Un Alekseja Maksimoviča uzrakstītajā «Atbildē intelektuāliem» skaidri «amanāms, ka Gorkijs teicami izpratis un pieņemīgs apbrūnojumā» Staļina idejas.

«Padomju prese, — teica viņš, — nespēj īstenības negatīvās parādības, tās pamatā ir visstingrākās paškritikas princips, un nav tādu trūkumu, par kuriem tā bitos atklāti runāt.»

Lēpina un Staļins tieši un atklāti kritizēja Gorkija kļūdas. Šī bargā kritika palīdzēja rakstniekam tikt skaidrībā par saviem maldiem un atrast pareizo ceļu to pārvēršanai.

Gorkijs bija dziļi patecīgs Lēpinam un Staļinam, kuru draugs viņš bija.

Savā aprakstā-portretā «V. I. Lēpina» rakstnieks ar lielu māksliniecisku izteiksmību atveidoja šā dižā un «vienkārša kā patiesība» cilvēka tēlu.

Gorkijs bija nodomājis uzrakstīt arī J. V. Staļina literāro portretu. «Stāstot par to, — teica atmiņās P. Pavlenko, — Aleksejs Maksimovičs kaut kā īpaši piemiedza acis un laimīgi smaidīja. Vēl neuzrakstītais, bet, acīm redzot, savos galvenajos vilcienos skaidrais portrets iezīmējās viņa iztēlē, un viņš jau iepriekš priecājās par sagaidāmo veiksmi daļlradē. Vēl gads vai divi, un šī grāmata neapšaubāmi būtu radusies.»

Gorkija vēstulēs, runās un rakstos izkaisīti daudzi J. V. Staļina raksturojumi, kas var dot kaut vai attālu priekšstatu par to augsto dzejisko skaidrību, kādu droši vien būtu ieguvusi šī dižā rakstnieka grāmata. Lūk, piemēram, ko rakstīja Gorkijs raksta «Socialisma patiesība» 1934. gadā:

«... Nepārtraukti un aizvien straujāk pasaulē pleaug Josifa Staļina nozīme, tā cilvēka nozīme, kurš visdziļāk apguvis sava skolotāja un biedra enerģiju un drosmi, nu jau desmit gadu godam aizstāj viņu partijas vadoņa lūl

grūtajā postenī... Teicami organizētā griba, liela teoretiskā asais prāts, talantīga eaimnieka drosme, ista revolucionāra intucija, kurš prot smalki izprast sarežģītas cilvēku īpašības un, audzinot labākās no šīm īpašībām, nesaudzīgi cīnīties pret tām, kas kavē pirmās attīstīties līdz vislielākajam iespējamam augstumam, — nostādīja viņu Lēpina vietā.»

Mūsu diēnās Alekseja Maksimoviča Gorkija literārais mantojums joprojām ir uzticams ierocis padomju tautas un visas progresīvās cilvēces rokās cīņā par mieru, par demokrātiju, par komunisma uzcelsšanu.

Kāds no Gorkija satirisko interviju varoņiem piezīmēja: «Pagājušās diēnas, kad karāļi deva konstitūcijas, — laiks jau tās gēmt atpakaļ!» To pašu šodien varētu pateikt par sevi buržuāzija, kas izmetusi pār bortu gan buržuāzisko demokrātisko brīvību karogu, gan nacionālās neatkarības un nacionālās suverenitātes karogu. Un cik mūsu diēnām atbilstoši skan tagad vārdi, kuru Gorkijs uzrakstījis vairāk nekā pirms divdesmit gadiem: «... Eiropas buržuāzija atceras sevi XVIII gadsimta beigās, kad tā cīnījās zem brīvības, brālības un vienlīdzības lozunga, un atceras šo cīņu, liekas, jau kā savas jaunības bēdīgu kļūdu.»

Visasāk un visnesaudzīgāk Gorkija daļlradē atmākota visvairāk «mūļķīgi naudaskārā» Amerikas Savienoto Valstu buržuāzija — «bīrās un banku bandīti», biznesmeņi (kas, pēc Gorkija domām, nozīmē «maniaki»).

Sācis amerikāņu dzīves veida atmākošanu savā lieliskajā pamfletā «Dzeltenā Sātana pilsēta», Gorkijs aizvien no jauna atgriežas pie šīs «mūsu planētas viskropļīgākās civilizācijas». Izsmejot amerikāņu preses uzpūto plātisanos, Gorkijs ar iznīcinošu sarkasmu atsaucas par tās iemīļotajiem lētajiem propagandas papēmieniem:

«... Amerikāņiem ir paradums lietoties ar to, ka Amerikas Savienotajās Valstīs puikas — avižu pārdevēji tiekot augšup līdz prezidenta karjerai.

Atgādinot to, gribu atzīmēt vienīgi putku veiklību, bet nevis prezidentu talantus, — par pēdējo talantiem man nekas nav zināms.»

Un vēl:

«Par cilvēku, kas iemācījies slaukt govīs, mēs nesakām: viņš izgudrojis plēnu. Bet kad last kapitalistu, piemēram, Forda biogrāfijas vai autobiogrāfijas, kļūst skaidrs, ka kapitalists uzskata sevi par plēnu un nevis par govs slaukšanas papēmieni izgudrotāju.»

Īpašu nozīmi tagad iegūst Gorkija daudzie raksti un runas pret jauna kara gatavošanu, pret cilvēkniešanas instinktu un nacionālās nesaticības kurlināšanu.

Rakstnieks lieliski saredzēja un centās izskaidrot visiem zemeslodes godīgajiem laudim brūpošanās un agresīvu imperialistiskās politikas dziļākos apslēptos cēloņus.

«Ko vēlas rūpniecības karaļi, atkal organizēto vispasaules slaktiņu? — jautāja Gorkijs un tādai pat atbildēja: — Viņi iedomājas, ka karš palīdzēs viņiem izsprukt no ekonomiskās krīzes žņaugiem, ko radījuši ražošanas anarhija un iedzīvošanās kāres idiotisms.

Figurāli izsakoties, viņi grib vēlreiz sarīkot sev pēdi darba tautas asinis, cerot, ka tā novērsīs viņu vecuma nespēku.»

Gorkijs ticēja, ka jebkurš imperialistisko plesonu militārs uzbrukums Padomju Savienībai novedīs viņus pie nenovēršamas sagrāves. Viņš zināja, ka socialisma zemi sagaida smagi pārbaudījumi, viņš brīdināja par to padomju laudis, aicināja audzināt jaunatnē patriotismu, nelokāmu izturību un apzīnīgu, proletarisku naidu pret kapitalismu un tā galējo izpausmi — fašismu. Bet nesatricināma bija viņa pārliecība: «Ienaidnieks ir notiesāts, un jo bezprātīgāka un nelietīgāka būs tā nevaldāmā asinskāre, jo drīzāk tas aizies bojā.»

Sis paredzējums izrādījās spēkā vācu un itāļu fašismam. Un ja pasaulē atradīsies tādi, kas gribēs sekot Hitlera un Musolini paraugam, vēsture no jauna apliecinās šo pravietiski gudro vārdu patiesīgumu.

Atzīmējot 85. gadadienu kopš dižā padomju rakstnieka dzimšanas, mēs atkal no jauna saucām atmiņā V. M. Molotova vārdus:

«Maksimam Gorkijam ir daudzi mīļoni lasītāji un cīenitāji. Viņu rindas vēl ilgi augs augumā.»

(«Ogonok»)

Veismīgs dzejojums par padomju jūrniekiem

M. KALVE

Anatoli Imerman! līdz šim pazīnam kā prozaik un talantīgu liriku. Tagad lielu interesi modina žurnāla «Karogs» 1952. gada 8. un 9. numurā publicētais viņa stāsts dzejā «Kur visi kuģi satiksies», ar kuru autors savā daiļradē pievēršies jaunai nozarei — liroepikai. Viņa tēksme šajā virzienā neapmierina jau dzejoļu krājumā «Pie Daugavas» un it īpaši krājumā «Pilsēta pie jūras». Līdz ar to A. Imermana dzejojums «Kur visi kuģi satiksies» liecina par autora nopietnu vēlēšanos plašāka apjoma dzejas darbā parādīt padomju dzīves īstenību, uzgleznot padomju cilvēku tēlus.

Kolchozoz, rūpnīcās un visās mūsu dzīves nozarēs rit spraiga cīņa par komunisma celtniecības grandiozo uzdevumu realizēšanu, kas izriet no biedra J. V. Staļina ģenālā darba «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā» un PSKP XIX kongresa direktīvam par piekto piecplanu. Savā ikdienas darbā veicot grūtus un atbildīgus pienākumus, ļoti svarīgu ieguldījumu Padomju Dzimtenes plauksmei sniedz arī Padomju Tirdzniecības flotes jūrnieki.

Latviešu padomju rakstnieki līdz šim jūrnieku dzīves tematiku atstājuši novārtā. Ja neskaitām Viļa Lāča priekšpadomju poēma romanus, A. Imermanis ir gandrīz vienīgais, kas savā daiļradē nepaļējis garām jūrnieku un ostas strādnieku dzīvei. Dzejoļu krājumos «Pie Daugavas» un «Pilsēta pie jūras» viņš galvenokārt kāvējis atmiņās par smago ekspluatāciju un dzīlo postu, kādam bija pakļauts jūrnieks un ostas strādnieks buržuāziskajā Latvijā. Padomju jūrnieka tēls tur pavisam īpaši epizodiski. Ar savu poēmatu līdzīgo stāstu dzejā «Kur visi kuģi satiksies» pievēršamies dziļākam un plašākam padomju jūrnieku dzīves notikojumam. A. Imermanis latviešu padomju literatūrā ievada ļoti svaigu un nozīmīgu tēmu.

Kompozīcijas ziņā «Kur visi kuģi satiksies» atgādina dzejojuma aprakstu. Autors īsi uzskicē atsevišķas ainas un tēlo notikumus, skatīdamies uz tiem ir kā no krastam garām slidoša kuģa pozīcijas. Kā kinolentā epizodes virknes šīs ainas aiziet, ļaujot diezgan plaši ieskatīties mūsu drausmīgo jūras braucēju darbā un dzīvē. Tāpat kā A. Imermana un G. Čirula kopīgi rakstītajos romānos, arī šinī stāstā daudz piedzīvojam. Tos redzam kuģā «Brīve» braucienā un komandas ikdienas gaitās, kas aizved mūs Leningradā, Havrā, Liverpulē un cauri Ziemeļjūras vētrām laimīgi atved atpakaļ Rīgas ostā. Valmums no piedzīvojumiem ievēdoti sīzeta kopīgajā plūdumā veismīgāk nekā minētajos romānos. Tas rāda, ka, neatlaidīgi augot un cīnoties par māksliniecisko meistarību, autors var sniegt nozīmīgus sacerējumus arī grūtajā piedzīvojumu žanrā.

Dzejnieks rūpīgi studējis padomju jūrnieku dzīvi, labi iepazīnis pašus jūrniekus un īpatnējos apstākļus, kādos norit viņu darbs. Stāstā leģendārais spilgts jūrnieku dzīves kolorīts. Redzam dabas stichijas trakotānu, jūrnieku cīņu ar vētrām, kuru brāzmaļņos, mežoni go spēku pārspēj padomju cilvēka gribu, prātu un izturību. Savdabīgo jūrnieku dzīves noskaņi rada gan jūras un vētras tēlojumi, gan arī ostu, kuģu, tā klāja, mašīntelpu, jūrnieku darba apraksti, viņu īpatnējā leksika, izjūtas, kas saistās ar viņu darba specifiku. Piemēram, dzejnieks realistiski, psiholoģiski pareizi un leģendāri parāda, ka jūrniekam «tā kā nāstu novel plecs, kad pēc vētras tālo krastu redz». Uz šā jūrnieku dzīves fona A. Imermanis risina lielas, visiem padomju cilvēkiem nozīmīgas problēmas. Viņš atmasko amerikāņu imperialistus, parāda strādnieku starptautisko solidaritāti un franču tautas cīņu par mieru, stāsta par padomju cilvēku draudzību un jaunā cilvēka mīlestību, par brālīgo republiku palīdzību Rīgas ostas strādniekiem nacionālā darba pagāmienu apgūšanā. Cauri visam vēstījumam vijas dzejnieka ticība tam, ka piepildīsies cilvēces sapnis par ista humanisma apgārtu dzīvi. Šī doma akcentēta jau stāsta virsrakstā. Spēcīgi tā ieskanas trešajā nodalā, kur bada, ekspluatācijas un amerikāņu imperialistu patvaļas mocītais franču strādnieks ostas krodzīnā kopā ar padomju jūrnieku pacel draudzības kaušu par darbaļaužu kopējām cīņām, par cilvēces laimi, par komunismu. Lielā vispārīgumā un kāpinājumā šī doma izteikta arī stāsta beigās, tādējādi ietverot visu sacerējumu it kā gredzenveidīgā kompozīcijā. Dzejnieka uztverē «Brīve» nav tikai padomju tirdzniecības kuģis, kas ved uz Franciju kvēlu krāvu; tas ir arī simboliskas cilvēces attīstības gaita, kura neapstājamā ved uz komunismu.

Sai galvenajai domai pakļautas pārējās temas, kuru vidū spilgtāk akcentētas padomju cilvēku draudzības un mīlestības jūtas. Centrālo sīzētisko līniju veido stāsts par stūrmaņa Viļa Krūma un celtnieka mašīnistes Jeņingradietes Natašas mīlestību.

Padomju cilvēks par istu, pilnvērtīgu un patiesu atzīst tikai tādu mīlestību, kurā saskaņojas sabiedriskās un personīgās intereses, kas dod spēku la bāk strādāt, kvēlāk tiekties uz komunistu. So mūsu cilvēkam tipisku mīlestības izpratni A. Imermanis spilgti izteic vienā no mākslinieciski vērtīgākajām stāsta vietām. — aīnā, kur Vilis lasa Puškina «Jeņģeņiju Oneginu». Viļa pārdomu veidā šeit labi raksturota padomju cilvēka domu un jūtu pasaules bagātība, viņa morālā skaidrība, kurai nepieņemama ir mīla. «kas nepazīst ne darbu brīvo, ne skaudro laimi cīnīties».

Lasītājs vēlas stāstos, romānos, dzejojos vairāk dzirdēt par to, cik aizraujoša, ista un liela ir padomju cilvēka mīlestība, cik bagāta viņa jūtu dzīve. Tādēļ esam pateicīgi dzejniekam, ka viņš šai latviešu padomju literatūrā vēl puslīdz novārtā atstātajai temai savā stāstā pievēršis lielu uzmanību. Autors pie tam prot ieinteresēt par Viļa un Natašas savstarpējo attiecību izveidošanos un pārpratumiem. Kaut gan konfliktus, kas Krūmam īsu brīdi liek šaubīties par Natašu, ir samākslots un laimīgās beigas vīģēl parēdzamas, izlasot stāstu, jūtam gandarījumu par to, ka Vilis nav jūrnieks, kas «mīlā vējam līdzinās» un ka Nataša ir meitene, kas «jūtas tīras glabā».

Nozīmīgu vietu stāstā ieņem visaktuālākais, svarīgākais, kas savijgo visas pasaules labas gribas cilvēku sirdīs — cīņa par mieru. Kad «Brīve» lebrauc Havras ostā, redzam tipisku maršalizēto zemju ainu: tur patlaban streiko — franču darbaļaudis atsakas izkraut amerikāņu imperialistu atvestos ieročus. Realistiski, spēcīgi parādot franču tautas naidu pret imperialistiem, dzejnieks aicina arvien ciešāk iekļauties miera cīņtāju pulkos. Dinamiskās rondās tēlota demonstrācija, kurā skan godīgs franču cilvēku saucieni: «Jūrā «taus! Rīdžveļ, rokas nost!» Nesalauzams ir miera piekritēju spēks: amerikāņu okupantu kuģis spiests meklēt savai nāves krāvu citu ostu. Tā visas kara kurinātāju noziedzīgās machinācijas sabrūks tautu vienotās miera gribas priekšā!

Padomju kuģi un padomju jūrniekus franču ostas strādnieki sagaida un redz savā vidū kā sīrsnīgus draugus. To dzejnieks labi parāda. Padomju zemes kvēlī ir «dzīvība un glābiņš ļaudžu tūkstošiem». Ar dziļām simpatijām vienkāršē franču cilvēki raugās uz Padomju Savienību, kas sargā mieru.

Un, kopš Staļins un Torezs man biedros,

Zinu, kurlp
Ved kurse! —
saka vecais franču jūrnieks, kuram asins šale naidā par to, ka Havrā dimd jenķiju soļi. Franču darba cilvēks priecājas par lielajam komunisma celtnieku mūsu zemē, kas kalpo mieram. Par franču un padomju jūrnieku draudzību dzejnieks runā sīrsnīgus vārdos:

Lai no tālās Krievijas tu mūžam
Daudziem robežstabiem
Biji šķirts,
Val mums abiem
Priekā nerelbst sirds,
Kad no Volgas-Donas jaunām slūžām
Dīzelkuģus gavīļējam dzird?

Miera cīņās, darbaļaužu starptautiskās solidaritātes tēlojumā spilgti redzam A. Imermana dzejojuma mākslinieciskā veidojuma raksturīgākos pagāmienu: biežos jautājumus, izsaukumus, paralelismus, lielo emocionālo pacēlumu, tieksmi uz simboliku, daudzas liriskas atvērzes.

Apsvēlami, ka A. Imermana daiļradē parādās satīras iezīmes, īpaši kara kurinātāju tēlos. Satīra šai stāstā to mēr vēl vāja, neizvēsta. Tas sakāms īpaši par mēra ģenerāļa Rīdžveļa portretu, kur nav atrastas istās krāsas šā tipiskā imperialistiskā nezvēra atmaskošanai. Rīdžvejs it kā «no Korejas un slepkavībām guris». Kara kurinātāju noziedzīgās machinācijas diendienā kļūst plēsonīgākas, asinskārkāvas. Biedrs G. Maļenkove partijas XIX kongresā teica, ka tagad amerikāņu imperialisms jau rīkojas ne vien kā agresors, bet arī kā pasaules žandarms. Atbilstoši dzīves īstenībai, asā satīriskā gaismā autoram Rīdžveļa vajadzēja parādīt kā vienu no šiem žandarmiem.

Ne viscaur vienādi veiksmīgi veidoti arī pozitīvie tēli. Pilnīgākais no visiem ir stūrmanis Vilis, kurā redzam pa-

domju jūrnieku, kam bagāta garīgā pasaule. Viņš mīl savu darbu, lasa labas grāmatas, nīst kara kurinātājus, cīnās ar savām mīlestības bēdām, jo zina, ka personīgās dzīves neveiksmes jāpārvar, tās nedrīkst kļūt par šķērslī pienākumu veikšanā. Autors parādījis arī Viļa rakstura trūkumus: Vilis ir spontāns, nesavaldīgs, ne vienmēr līdz galam izdomā savu rīcību un tās sekas, piemēram, aīnā, kur Vilis metas aizstāvēt franču melni pret amerikāņu jenķiju uzbrukumiem. Dzīves īstenībai neatbilst stāstā tēlotā situācija, kur Vilis tūlīt pēc sadursmes ar jenķijiem uzņem komjaunatnē.

Mazāk uzziņām par Natašu. Grūti noticēt viņas rīcībai Rīgas ostā atkalredzēšanās brīdī ar Vilī, kad viņa pēkšņi uzskrien celtnī, lai kādam nemākulīgam mašīnistam iemācītu savus darba pagāmienu. Pati brālīgo republiku darba pieredzes apgūšana stāstā piemēnēta tikai epizodiski. Jūrnieki nolemj gada laikā ietaupīt miljonu rubļu, nolemj dibināt komunisma celtnu fondu, bet autors neparāda, kā viņi savu lēmu mu dzīvē realizē.

Dabiski, ka, lasot par kuģi un jūrniekiem, gribam zināt, kāds ir tā kapteinis. Imermana stāstā kapteiņa pienākumus veic komunisti Karpatsjans, bet viņa tēla pavid kaut kas no buržuāziskā literatūrā parastā uzskata par jūrniekiem un viņu īpašībām. Karpatsjana raksturojumā pants par tabaktvanu, vīrakiem un jautro dzīvi uzrakstīti krāsaināk, pievilcīgāk nekā daudzi citi, un tādēļ šī aplamā vieta vairāk iespiešas atmiņā, atžēno sausos didaktiskos paskaidrojumus par to, kādam jābūt jūrniekam komunistam, ka viņam «jāredz daudz tālāk nekā citi spēji». Dzejnieks rāda komunistu arī pirmā palīga politdarbā Gromova tēlā. Bet, tāpat kā Karpatsjans, arī šis tēls maz izveidots. Gromovs, šis bijušais Volgas kuģnieks, vēl jūrā isti neģētas kā mājās, viņš parādīts galvenām kārtām kā Viļa un Natašas mīlestības sarežģījumu kārtotājs, kuru atrisināšanā viņam tāda pati loma, kādu citā sakarā veica «deus ex machina».

Stāsts dzejā «Kur visi kuģi satiksies» arī mākslinieciskā veidojumā interesants, bet atsevišķās vietās tas tomēr pagrūti uztverams, jo traucē pārāk sarežģītā forma, dažbrīd bez vajadzības salauztās rindas. Nav noliedzams, ka dzejniekam piemīt jau samērā liela veiklība izteiksmes līdzekļu lietošanā, ka viņš prot variēt ritmus un vietām labi saliedē formu ar saturu. Tomēr autors it kā aizmīrsis, ka skaistums ir arī vienkāršībā. Stāstam trūkst viengabalainības, jo atsevišķās epizodes nav organiski un cieši sasaistītas. Bez tam sadrumstatotības iespauļ rada arī pārāk daudzās temas. Mākslinieciskā veidojuma ziņā neapmierina pats stāsta sākums, kurā daudz lieku rindu, vienuļi veidota ekspozīcija. Ir daži nevajadzīgi atkārtojumi, piemēram, par Viļa negulēšanu mīlestības šaubu dēļ. Trūkums arī tas, ka par komunistisko nākotni dzejnieks visumā runā sausās, abstraktās frazēs.

Stāstā diezgan daudz formas grumbuļi. Dažreiz gadās nodeidēt, nesaprotami vai nelōģiski izteicieni, piemēram, «nakts melnais plīvurs», «tumsa kā samta alžkars», «bezgalības asie vēji pūš», «padomjēmi savu kā uzvaru nes sirdī visur līdz», «kastē krastu skar bez zemestrīces» u. c. Dzejniekam neizdodas lietot jūrniecības praksē pazīstamos vārdus «dvarss», «radars», «peilēji» u. c. tā, lai to jēga būtu nojaušama arī nespecialistam. Vietām dzejnieks pārāk tiecas pēc oriģinalitātes izteiksmē. Ne jau katram lasītājam saprotams salīdzinājums «verd kā narzans vannā». Velki lietotas asonances, bet ne vienmēr pietiekami rūpīga atskauņu izvēle. Piemēram, motoram «kļānās katrs kļānīs» un mehāniskais saucas Zanīs. Gadās pat tāds nelāgs teiciens kā «tāsnība priekš visiem». Dzejnieka leksikas krājums samērā plašs, bet vietām ir nepareizības gramatiskā formā lietošanā, samākslotība teikumu uzbūvē. Piemēram, divdabīš «satīs» lietots vārda «satīnēs» vietā; vārds «izmāsis» kļuvis «izsamāsis». A. Imermanim rūpīgi jāstudē valoda. Lai viņa sacerējumi pilnā mērā atbilstu tam augstajam prasībām, kas izriet no padomju valodniecības šodienas uzdevumiem, lasītāju, īpaši jaunatnes, vajadzībām.

Se minētie trūkumi jūtam mazina stāsta dzejā «Kur visi kuģi satiksies» vērtību. Visumā tomēr tas ir aktuāls sacerējums ar daudzām veiksmīgi izveidotām vietām, nozīmīgs etaps dzejnieka attīstībā, solis uz priekšu viņa daiļradē, pierādījums, ka latviešu padomju liroepika no A. Imermana var gaidīt jaunus nozīmīgus sasniegumus.

V. Lāča «Uz jauno krastu» inscenējuma mēģinājumā Maskavas Centralajā transporta teātrī. Ilze — L. Skopina, Jānis Lids — V. Chochrjakovs un režisors V. Goldfelds.

V. Lāča darbi Maskavas teātros

Jau trīs gadus Maskavas Centralais transporta teātris ar liellēm panākumiem izrāda Viļa Lāča romāna «Vētra» dramatisējumu. Pašlaik šai teātri noslēdzas romāna «Uz jauno krastu» dramatisējuma iestudēšana un 2. aprīlī jau paredzēta pirmizrāde. Uzdevumu gatavo režisors V. Goldfelds vadībā, kura režijā savā laikā iestudēta arī «Vētra». Dekoracljas veidojis skatuves gleznotājs M. Varpechs. Deju iestudēšanai pieaicināts latviešu baletmeistars B. Priede, kas pašlaik studē Maskavā, Valsts Teatra mākslas institūtā.

Plaši pazīstamā romāna tēlu skatuviskais izveidojums uzticēts labākajiem teātra aktieriem. Dramatisējuma centrālo — Jāņa Lids — tēlu sagatavojis KPFSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureats V. Chochrjakovs, Ilzes Lids — KPFSR Nopelniem bagātā māksliniece, Staļina premijas laureate

L. Skopina. Kā zināms, abi šie aktieri ļoti veiksmīgi darbojušies arī «Vētras» inscenējumā. Annas Paceples tēlu veidojusi jaunā apdāvinātā aktrise O. Kuzņecova, Arturu Lids — M. Vespins un Alvaru Lids — P. Krilovs. Latviešu tautas nodevēja budža Reīna Tauriņa loma piešķirta KPFSR Nopelniem bagātajam māksliniekam A. Krasnopolskim.

Jaunā iestudējuma sagatavošanai daudz palīdzējis romāna autors, pārrunās ar aktieriem un teātra vadošajiem darbiniekiem sniedzams vērtīgus padomus un norādījumus.

Maskavas Dramas un komedijas teātris iestudē Viļa Lāča romāna «Zvejnēka dēls» dramatisējumu, ko veicis romāna autors un N. Gorčakovs. Uzdevumu gatavo teātra galvenā režisora KPFSR Nopelniem bagātā māksliniķa A. Plotņikova vadībā. Pirmizrāde paredzēta maijā.

A. Krupnovs

Kabardas APSR dziesmu un deju ansamblis Rīgā

Padomju valdības staļiniskā politika nacionālajā jautājumā atnesusi brīvību tautām, ko bija mācījis carisma jūgs. So tautu vidū ir arī kādreiz nīcinātā, nabadzības un posta vajātie klejojošie lopkopji kabardieši. Sniegotā Elbrusa pakājē, krācainās Terekas un viņas straujo pieteku ieslēgta, atrodas Kabardas APSR. Trīsdesmit gados, brālīgās krievu tautas atbalstā, līdz nepazīšanai pārvērdjušies kabardiešu ekonomiskā un kulturālā dzīve.

Arī kabardiešu profesionālā muzikas kultura sākusī attīstīties tikai pēc Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas. Tautas dziedot «džoguaku» tradīcijas, tautas dziesma, deja un tautas instrumentu muzika kļuvusi par galveno avotu, kas topošajā kabardiešu profesionālajā muzikā iedziļinājusī realisma strāvas. 1936. gadā republikas galvaspilsētā Naļčikā nodibinātā muzikas skola devusi atskatotāju mākslinieku kadrus, no kuriem kompleks tējas KAPSR Filharmonijas simfoniskais orķestris un vairāki citi atskatotāji kolektīvi. Gausāk aug radošie kadri. Simbrīžam visā Kabardā pazīst komponisti — KAPSR Nopelniem bagātos māksliniekus Kuracu Kaširgovu un Tanachumu Ašurovu, kā arī Amirchanu Havačjoču, Indrisu Kožarovu.

Daļēju ieskatu pašreizējā kabardiešu muzikas dzīvē rādīnīekiem sagādāja nesen dzirdētie Kabardas APSR Valsts dziesmu un deju ansambļa koncerti. Ansamblī darbojas jau minētie KAPSR Nopelniem bagātie mākslas darbinieki komponisti K. Kaširgova (harmoniste) un T. Ašurovs (zurnists). Sadarbībā ar sītamā instrumenta — bubnas spēlētāju A. Isakovu izveidots tautas instrumentu

trio, kas kļuvis par ansambļa «mugurkaulu». Šā trio atskapojumā pirmoreiz mūsu republikā dzirdējam kabardiešu komponistu (galvenokārt K. Kaširgovu un T. Ašurovu), kā arī tautas radītos instrumentālos skaņdarbus.

Kabardiešu tautas muzikas krāšņums izpaužas arī nelielā jauktā kora dziedājumos (mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents A. Orlovs-Suzme), parādot vairākas tautas dziesmas, kuru melodiju metriskā, ritmiskā un tonālā struktūra apliecina kabardiešu un apkārtnējo Ziemeļkaukaza tautu muzikas mīļdarbību, tai pašā laikā pietiekami izteiksmīgi saglabājot kabardiešu tautas dziesmas īpatnību: neuzkrītošus sīnīkopētus ritmus un lieģi stāstošas noskaņas.

Talantīgā deju kolektīva (baletmeistars L. Smeļanskis) priekšnesums daudzkārt bija apvienots ar kora un tautas instrumentu ansambļa sniegumu.

Ansamblja koncertu repertuārā blakus kabardiešu dziesmām un dejām uzņemti daudzu brālīgo padomju tautu, arī krievu klasiku un padomju komponistu skaņdarbi. Lielākā daļa no šiem darbiem tika sniegti profesionāli telcāmā izpildījumā (piem., Caikovska «Lakstīgala»). Tomēr gribējās dzirdēt vēl vairāk kabardiešu nacionālās muzikas paraugu. Varētu vēlēties arī bagātīgāki pārstāvētu tautas muzikas instrumentu ansamblī, jo, cik zināms, bez bubnas, zurnas un harmonijas kabardieši lemlījoši arī daudzus citus muzikas instrumentus.

Taču, arī pašreizējais priekšnesums deva pietiekoši spilgtu pārskatu par talantīgās kabardiešu tautas mākslu.

O. Grāvītis

Kabardas Valsts dziesmu un deju ansambļa deju kolektīvs.

A. Alšulera uzp.

1873. 1. IV

S. RACHMAŅINOVS

1943. 28. III

Sergejs Rachmaņinovs pieder pie visiemjotākajiem skaņu māksliniekiem mūsu zemē. Padomju laudis ļoti pazīst viņa klavierdarbus — preludijas, etides-glezņas, muzikālos mirklus, monumentālos koncertus, daudzās dziesmas. Pa radio un no koncertestradēm bieži atskan viņa simfoniskie darbi, tiek uzvestas viņa operas «Aleko», «Frančeska da Rimini» u. c. Rachmaņinova vārdam ir mirdzošs oreols visā pasaulē kā XX g. s. vislielākajam pianistam, kura personā krievu pianistiskā māksla pārgāja, cienīgi turpināja un attīstīja XIX g. s. milzu Līsta un A. Rubinšteina tradīcijās.

Lai izprastu Rachmaņinova mākslas saturu un nozīmi, vajag atcerēties viņa vēsturisko vietu krievu klasiskās muzikā attīstībā.

Rachmaņinova jaunrades sākumi ir 1892.—93. gados — laikā, kad izbeidzās Čaikovska un A. Rubinšteina gaitas. Rachmaņinova mākslu visviegāk izprast salīdzinājumā ar Čaikovski. Ir pat daudz kopēju vilcību, kas ļauj zināmā mērā uzskatīt Rachmaņinovu par Čaikovska darba turpinātāju citā vēsturiskā laikmetā. Tāpat kā Čaikovskis, Rachmaņinovs pauda sava laika demokrātiskās progresīvās krievu inteliģences nesamierinātību un protestu pret ne taisno, vienkāršo cilvēku dabiskajām laimes alkām naidīgo dzīves iekārtu cariskās Krievijas īstenībā. Tāpat kā Čaikovskis, saskardamies ar kritisko realismu, Rachmaņinovs savā mākslā iemiesoja kā pozitīvo ideālu sapni par laimi, gaismu un taisnību, par tautas radošo spēku brīvī un izpausmi. Bet, ja Čaikovskis savu nesamierinātību ar īstenību izpauž tīniskā, pēc spēka un esprindzinājuma isti beethoveniskā kolizijā, līdz pārdabiskam kāpinājumam sasasnājot cīņu par cilvēcisku laimi, tad Rachmaņinovam tāds spēcīgs dramatisms ir svešs. Rachmaņinova māksla ir liriska savā būtībā, apkārtējo dzīvi, cilvēku tēlus, dabu viņš atspoguļo savas dvēseles pārdzīvojumos, jūtīgām noskaņu izmaiņām reaģējot uz sava laik-

meta konfliktiem. Bet, tāpat kā Čaikovskim, Rachmaņinovam visraksturīgākā stila īpašība ir viņa apgarotais, ārkārtīgi sugestīvošais melodiskums. Tāpat kā Čaikovska, Rachmaņinova melodiskuma avoti meklējami sadzīves lirikā, pilsētas folkloras intonācijās, populāros sadzīves žanros — valsi, sentimentālajā romancē. No varenās kopas Rachmaņinovs pārņēma arī interesi par zemnieku lirisko un episko plašās elpas dziesmu, par austrumu tautu dziedājumiem, kuru vidū Rachmaņinovu īpaši saistīja čigānu muzikā intonāciju elementi. Rachmaņinova realistikajai mākslai raksturīgi, ka viņš visu mūžu augstu turējis melodiskā daļuma un izteiksmības karogu, neraugoties uz to, ka XX g. s. sākumā Krievijā un ārēzēmē melodisma principi visvairāk palika novārtā un cieta no dažādiem modernistiskiem un formalistiskiem kropļojumiem. Rachmaņinova dvēseliski liegā, daudzveidīgā, vienmēr izteiksmīgā melodika ir lielākā pozitīvā vērtība viņa muzikā.

Rachmaņinova muzikā emocionālās diapazona sniedzis no liegi smalkjūtīgas lirikas, trausliem skaņu sapņojumiem līdz kvēli patetiskiem muzikālām monologiem un dialogiem (piemēram, grandiozē klavierkoncertā) un oratora tribuna pacilitātajai runai, kas vērsta uz tūkstošu klausītāju sirdīm, savijojot tās līdz dvēseles dzīlēm. Daudzās Rachmaņinova muzikā lapusēs, tās organizētajā kustībā, patetiskos saucienos, trauksmainās zvānu un tauru skaņās, kas nāk no klavierēm vai orķestra, savdabīgi izpaužas laikmeta puls, lielo sabiedrisko apvērsumu nojauta, kas vēlāk līdz pamatiem pārgrozīja Krievijas dzīves iekārtu. Emocionālās saskardamies ar dažiem jaunā Maksima Gorkija mākslas raksturīgiem vaibstiem, Rachmaņinovs tomēr nekad nepacēlās viņam līdzī apzinīgas revolucionārās cīņas augstumos. Rachmaņinovs stāvēja tālu no proletariata kustības un varēja atspoguļot to tikai netieši — caur progresīvu inteliģenta humano līdzjūtību apspiestajai tautai.

Tādēļ vēstures neatvairāmā gaita izsauca dziļu krīzi Rachmaņinova dzīvē, un viņam nācās ilgus gadus pārdzīvot savu dvēseles traģediju. Dzimis 1873. gadā izglītota muižnieka ģimenē, žilbinoši ātri sasniedzis savas mākslas brīdumu, plašu atzinību un slavu, jau 90-os gados kļuvis par krievu muzikas lepnumu kā visā pasaulē sumināts komponists, pianists un diriģents, Rachmaņinovs bija saistīts ar buržuāziskās mākslinieciskās inteliģences daudziem aizspriedumiem. Viņš neizprata Lielās Oktobra revolūcijas nozīmi un, 1917. gadā aizbraucis uz ārzemēm koncertceļojumā, vairs dzimtenē neatgriezās. Bet, zaudējis svešumā dvēseles mieru, Rachmaņinovs uz daudziem gadiem pārtrauca radošu darbu. Sirsnīgas ilgas pēc dzimtenes atgūšanas ar traģisku spēku izpaužas Rachmaņinova pēdējos darbos, no kuriem izceļas 30. gadu beigās uzrakstītā trešā simfonija.

Ista patriota jūtas Rachmaņinovs parādīja Lielā Tēvijas kara laikā, ziedojot materiālus līdzekļus Padomju Savienības aizsardzības fondam, sūtījis vēltes un apsveikumus Padomju Armijas karavīriem, kvēli apliecinot ticību viņu uzvarai. Ar šīm dzimtenes mīlestības jūtām S. Rachmaņinovs arī nomira 1943. gada 28. martā Kalifornijā.

Rachmaņinova realistikajai mākslai ir liels un ierosinošs spēks, kas daudzveidīgi atspoguļo padomju muzikā kultūras attīstību. Viņa dziļi tautiskās melodiskās valodas īpatnības, viņa klavieru stila monumentalais, sulīgais un žilbinošais skaņraksts auglīgi ietekmē daudzus jo daudzus padomju komponistus, to starpā arī vīdējās un jaunākās paaudzes latviešu komponistus.

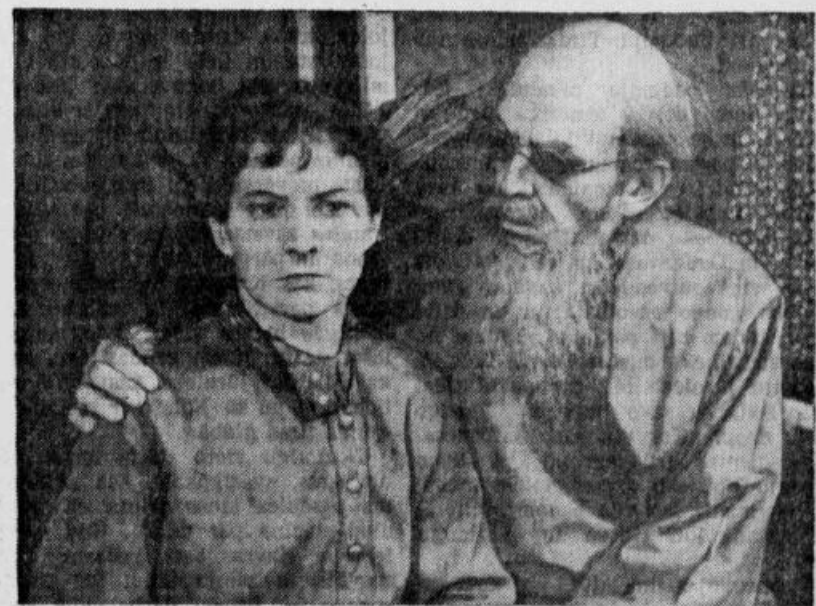
Padomju laudis uzņem Rachmaņinova daiļrades labāko daļu kā krievu muzikā klasiskā mantojuma neatņemamu sastāvdaļu, kā Čaikovska un varenās kopas slaveno tradīciju turpinājumu, kā spilgtu realistisku, progresīvu humanistisku, tautai tuvu un saprotamu mākslu.

N. Grinfelds

Pirmizrādes republikas teatros

Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teātris lestadējis A. Jakobsona lugu «Sakaļā». Attēlā: V. Gluchovs (Snelders) un G. Komarova (Džena).

Jaunatnes teātri inscenēta V. Grudzeva un O. Foršas luga «Aloša Peškova». Attēlā: E. Baldiņa (Aloša) un J. Grantiņš (Grigorijs). V. Lavrentjeva uzņ.

Pianista K. Blumentala koncerts

«Labāk vēl, nekā nekad!» — pēc šīs vecu vecās parunas būs vadījies LPSR Valsts Filharmonijā, 15. martā sarakojot šajā sezonā pirmo mūsu pašu republikas instrumentālistu patstāvīgu koncertu. Nevar nepiezīmēt, ka, ignorējama mākslinieku patstāvīgos koncertus, Filharmonijā, ignorē ne tikai publikas prasības pēc mākslinieciski vienģabalainām, stilistiski pārdomātām programām, interesēt par mūsu mākslinieku augšupeju, tā nedod arī iespēju māksliniekiem strādāt pie nopietnas programmas, ievērojami bremzē viņu māksliniecisko attīstību, samazina mākslinieka atbildību par savu darbu. Beidzot, patstāvīgu koncertu ignorēšana pamazām atradina publiku no tiem. Filharmonijā norobežo sevi no muzikā ctenitājiem, izšķiež pastāvīgo koncert-

apmeklētāju aktīvu un zaudē koncertu audzināšo nozīmi.

Tātad solistu koncertsezona šogad sākas 15. martā. To ievadīja Liepājas pianists K. Blumentals, Maskavas konservatorijas absolvents. Koncerta programā bija Fr. Šopena skaņdarbi.

K. Blumentals ieguvis labu pianistisku skolu pie prof. Igumnova. Pāris gadi, kurus K. Blumentals darbojas Liepājas muzikā skolā, viņa priekšnesumam nebūt nav uzspieduši «provincialisma» zīmogu, no kā tā baidās mazāk rūdīti un savā spēkā mazpārlicināti mākslinieki. Viņa spēlē vispievilcīgākais ir izkopā tehnika, dziedošais sulīgais tonis, muzikālā fraze, brīvi atrastā muzicēšana. Var rasties domstarpības par vienu vai otru skaņdarbu

specifisko iztulkojumu, bet nav noliedzama koncertanta individualitāte, kas atklājas viņa priekšnesumā.

Noteikti jāiebilst pret dažiem neatbilstīgiem dinamiskiem kontrastiem Šopena b-molla sonātes II daļā, pret sēru marša nevarīgi glēvo sākumu, pārāk ārkārtīgi aso, nepietiekoši izlīdzināto kustību sonātes finalā.

F-dura balades, kā arī c-molla piolones raksturs visumā tverts pareizi. Balades galvenajā temā gribējās saklausīt vēl vairāk romantiskās sirsnības.

Šopena mazurkā K. Blumentals bija smalkjūtiģi iezīmējis dažādos raksturus, kas saistās ar poļu tautas sadzīvi, emocionālo pasauli, tautisko grāciju.

A. Darkevics

Izstāde Krišjāņa Barona piemiņai

Sinīs dienās aprit 30 gadu kopš Krišjāņa Barona nāves dienas. Atceroties ievērojamo latviešu tautas dziesmu krājēju un jaunlatviešu kustības darbinieku, LPSR Valsts bibliotēkas Novadpētniecības nodaļas lasītavā Pioniera laukumā 2 atvērta Kr. Baronam veltīta literatūras izstāde.

Tās ievada nodaļumā sakopoti jaunlatviešu kustības dokumenti — «Pēterburgas Avīzes», Kr. Valdemāra, J. Alunāna sarakstītās grāmatas, A. Kronvalda un dzejnieka Ausekļa rokraksti. Pārējos materiālos plaši

raksturota Kr. Barona sabiedriskā un literārā darbība.

Centrālā vieta eksponātos veltīta Kr. Barona mūža darbam latviešu tautas dziesmu kopojumam «Latvju dainas». Izstādes apmeklētāji iepazīstas ar «Dainu» pirmizrādevumu, ko 1894—1915. g. laida klajā Krievijas Zinātņu Akadēmijā, kā arī ar vēlākajiem izdevumiem.

Atsevišķi izstādīta literatūra par Kr. Barona dzīvi un darbību.

A. Apinis

Jaunas dziesmas koriem

JEKABS VITOLIŅS

Latvijas Valsts izdevniecība laudusi klajā jaunu dziesmu krājumu*, kuru apsveiks daudzie mūsu republikas kori kā ļoti gaidītu sava repertuāra papildinājumu. Krājumā dziesmas jauktiem, viru un sieviešu korim, kā arī solo balsij un korim klavieru pavadījumā. Starp dziesmu autoriem Padomju Latvijas, Igaunijas un Lietuvas komponisti. Lielāks skaits dziesmu radušās koru kolektīvu mākslinieciskajā pašdarbībā.

Partijas Centrālās Komitejas lēmumi par operu «Lielā draudzība», vērtoties pret formalistisko virzienu padomju muzikā, nosodīja vienas daļas komponistu atraušanos no demokrātiskajiem muzikā žanriem, to starpā no kora muzikā Partija norādīja, ka, attīstot novārtā tādus žanrus kā opera, kora muzika, neizbēgamā zūd vokālās kultūras un dramaturģijas meistarības pamati un komponisti atradnās rakstīt tautai. Latvijas Komunistiskās partijas CK arī vairākkārt norādījis mūsu republikas komponistiem, ka kora dziesmas, masu dziesmas žanrs pie mums atpaliek, ka nav nekā radies dziesmu, kas būtu iegājušas tautā.

Tauta gaida jaunas, augsti idejiskas un mākslinieciski meistarīgas, skaistas dziesmas, kurās atspoguļotos padomju cilvēku tēli, viņu darbs, domas, jūtas.

Kā šīs prasības apmierina jaunais dziesmu krājums, kurā sakopota daļa

no tā, kas latviešu kora dziesmā radies pēdējos gados?

Krājums ievēro saista vispirms ar jaunajām padomju dziesmām, kas radušās koru kolektīvu vai individuālajā mākslinieciskajā pašdarbībā. Ar to krājums atspoguļo tautas daiļrades procesus, kādli norisinās visās padomju tautās un sākusies arī Padomju Latvijā.

Latviešu tautas jaunajā daiļradē radušās kvēlās dziesmas par padomju tautu lielo vadoni biedru Staļinu, par mieru, par padomju ļaužu darbu uzvarām (M. Zariņa apdare «Tautas dziesma par Staļinu», «Tautas dziesma par mieru», Em. Melngaila apdare «Mūsu tauta — miera tauta» u. c.). Krājums sniedz virkni idejiski bagātu, dzīvesprieka pilnu dziesmu, ko radījuši paši darbaļaudis par savu dzīvi. Dažu kolektīvu jaunradē izveidojušies tiklab dziesmas teksts un melodija, kā arī dziesmas muzikālā apdare korim. Bieži ar mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem radoši sadarbojušies komponisti. Jaunās dziesmas visbiežāk radušās tradicionālajos latviešu tautas dziesmu metros (īpaši trochaja pantmērā, retāk daktilos). Var redzēt, ka dziesmu radītāji — kolektīvi un individuālie autori — veltīgi pārvalda tautas dziesmu metriku un stilistiku, lai ietvertu tajā jauno, padomju dzīves saturu.

Ne vienmēr reizē ar tekstu dzimst

arī melodija. Daudzas tautas daiļradē radušos tekstus ietvēruši muzikā komponisti, radīdami gan strofiskas dziesmas tiešā tautas dziesmu stilā, gan lielākas formas kora dziesmu veidojumus. Tāda ista tautas dziesmu stila paraugi, piemēram, ir Em. Melngaila dziesmas ar kolchozu folkloras tekstiem «Jo dziedāju, jo skanēja» un «Purvi kliedza, purvi brēca». Svaiga tautas dziesmas melodika, kas nerada nekādu cita teksta asociāciju, dažādības un izdomas bagāta harmonizācija un kora faktūras izveidojums, gaiši, skanīgi kora balsu reģistri, izteiksmīgi polifonijas elementi, dzejas un muzikā tēla vienība dara abas dziesmas dzīvas un valdzinošas.

Viens no pirmajiem koru kolektīviem, kas mūsu republikā uzsāka dziesmu jaunradi, bija Bauskas rajona rūp-kombināta koris. No kora radītājam dziesmām krājumā uzņemtas «Man uzauga simtu vārpu» un «Svešu zemju bagātīnē». Abām dziesmām koris radījis tiklab tekstu, kā melodiju, vieglu un izdevīgu kora apdari devīs Jēkabs Mediņš. Lauku dzīves jaunie tēli izpaužas dziesmā «Man uzauga simtu vārpu». Dziesmā izskan pateicība biedram Staļinam — jaunās dzīves radītājam. Padomju tautas nesatricināmo gribu un apņēmību nosargāt mieru apliecina otra dziesma — «Svešu zemju bagātīnē». Bet abu dziesmu melodikā nav ista jaunuma, kā to prasa jaunais teksts, kas pauž šodienas padomju dzīves temas. Apzināti vai neapzināti, dziesmu autori pieļāvuši

pazīstamu tautas dziesmu melodiju elementu ieviešanu, kontaminācijas, kas modina citu tekstu asociācijas un līdz ar to pazemina dziesmas idejisko lēdārbi.

Līdzīga rakstura trūkumus var just arī Rīgas Sarkanarmijas rajona kora radītāja dziesmā «Kolchoznieku rudzu druva», kurās vīglajā, gaišajā melodijā arī dzirdami vecu, pazīstamu tautas dziesmu melodiju pārfrazējumi (Jēk. Mediņa apdare).

Ļoti interesants un svarīgs ir M. Zariņa mēģinājums izveidot veselu kora svitu «Kolchoza dainas» ar kolchozu folkloras materiāliem. Svītā, kurā ir 5 daļas, no kolchozu folkloras materiāliem ņemti visi teksti un arī daļa melodiju. Svītas kopejā izveidojumā tomēr nav panākta augstāka vienība atsevišķu dziesmu nevienlīdzīgās mākslinieciskās vērtības dēļ un arī dramaturģiskās attīstības trūkuma dēļ (trīs dziesmas pēc sava rakstura pārāk vienādas). Cikla pirmā dziesma «Pārī jūrām zīlājām», kurās tekstu un pamatmelodiju teikusi Lina Etmane Lielvārdē, atmasko imperialistiskos kara kurinātājus un izsaka padomju tautas miera gribu. Bet dziesmā ir pasausa emocionālā ziņa, maz telaina tiklab tekstā, kā melodijā. Cēsu rajonā uzrakstītam padomju folkloras tekstam komponists devis savu muzikālo ietēru cikla otrā dziesmā «Sogad mūsu kolchozā» (sadzīves tematika — kolchoza kāzas, ražas novākšana). Muzika jautrā, humoristiskā tonī, bet ar zemas estētiskās vērtības melodiku, arī pārāk vienvēdīga, vienmuļa ritmika. «Traktoristu valsis» (teksts uzrakstīts Ogres rajona kolchozā «Lāčplēsis») pēc savas

melodijas vairāk mazurka nekā vāleis dziesma svaiga, tajā ļoti apvienojas humors ar nopietnību, spriega dejas melodija ar interesantu kora stilu. Maz pārliecinoša un pārprasta cikla ceturtdziesma «Dziesma par kolchoza bērnu dārzu» (L. Etmanes teksts un pamatmelodija). Dziesmas muzikālais tēls pretrunīgs: pavadījums, kas attēlo šūpla aiju dziesmu (klusināts, ar ciešu muti), neatbilst tekstam un melodijai, kas ir jautri, draiski. Arī harmoniskajā un faktūras ziņā pavadījums pārāk samākslots. Cikls noslēdzas ar strauju ātrrunas dziesmu «Ražas dancis» (pēc Etnografijas un folkloras institūta materiāliem). Lai gan nav grūti konstatēt dziesmas melodisko plūmētlu (dziesmas «Rozēm kaisu istabīņu» melodijas otras puses intonācijas un ritms), tomēr komponistam izdevies to izveidot par patstāvīgu melodiju, kas organiski un cieši sakļaujas ar tekstu, visa dziesma ir svaiga un asprātīga, efektīgā kora izveidē. Drusku nemotivēti tikai pats dziesmas nobeigums («uch-cāl»).

Virkni dziesmu ar padomju folkloras tekstiem komponējusi P. Liele («Uzkāpu kalnā», «Ieviešu korim «No rītiņa celdamās», «Nav vairs kumgu»). Dziesmas svaigas, ļoti izprastā tautas dziesmu raksturā, apdares vienģkārsā un skanīgā kora faktūrā. Pirmās dziesmas tekstā tomēr ir neciešami archaismi, kontaminācijas ar pārāk pazīstamiem tradicionālajiem tēliem («Nu dimda, nu dimda, nu ļoti gājā kombaini dziedāja, traktori spēlēja! Paši darba darītāji aiz prieka dancoja»).

Turpinājums 5. lapa pusē

* Padomju komponisti. Dziesmas korim, ģakārtojis M. Zariņš. Rīgā, 1952.

Nacionalās nodevības akts Bonnā

1952. gada maijā Bonnas kanclers Konrads Adenauers parakstīja Bonnā un Parīzē divus dokumentus. Pirmais paredzēja Rietumvācijas okupācijas ierādus uz 50 gadiem un amerikāņu diktāta saglabāšanu, otrs — sacīja vācu varmācība atjaunošanu tā dēvētās «Eiropas armijas» ietvaros un zem tās maskas, t. i. radīja nepārvaramu šķērslī Vācijas miermīlīgai apvienošanai. Rietumvācijas tautas masas novērtēja Bonnas un Parīzes līgumus kā solus, kas legalizē vācu militarisma atdzimšanu un agresijas sagatavošanu, un kas tāpēc runā pretim visas Eiropas tautu un to vidū arī vācu tautas vitalajām interesēm, apdraud mieru visā pasaulē. Abi šie Vašingtonas inspirotie līgumi sacēla protesta vētru, kura aptvēra jo plašus sabiedrības slāņus.

«Eiropas armijas» mašīna sāka nopietni būsēt. Pat visuzticamākā Vašingtonas sula — Bonnas militaristi — bija spiesti trīs reizes no vietās atlikt šo līgumu ratifikācijas procedūru Bonnas parlamentā, kaut gan viņiem bija garantēts vairākums. Francijas valdošās aprindas, uzdrūstās sabiedrības vienotai pretestībai, neuzdrošinājās iesniegt Nacionalajā sapulcē līgumus izskatīšanai, lai gan Meijers un Ko bija tos krietni nomaskojuši ar visādu «papildprotokolu» dūmu aizsegu.

Tai pašā laikā visā Rietumēropā strauji pieauga masu patriotiskā kustība pret reakcionarajiem Bonnas un Parīzes līgumiem. Francijā pret līgumu ratifikāciju izteicās arī daudzu buržuāzisko partiju pārstāvji. Buržuāziskos laikrakstos «Figaro», «Monde», «Combat» u. c. parādījās raksti, kas pasludināja šos līgumus par kara pakšiem. «Es redzu karu katrā šo līgumu pantā», — burtiski paziņoja Francijas Nacionalās Sapulces priekšsēdētājs Eduards Erio. Visā valstī nemīgi notika brīdinājuma streiki, mitingi, protesta demonstrācijas, kurās piedalījās ne tikai progresīvi spēki, bet arī socialistiskās, katoli, radikaļi un pat degolīšu partijas piekritēji. «Francijā, — rakstīja nesen «Times», — veldojas vispārvaldība fronte pret Bonnas un Parīzes līgumiem.»

Ne mazāk plašu vērtenu patriotiskā kustība pieņēmusi Vācijā. Nekad agrāk vācu tautas cīņa par Vācijas vienību un miera līgumu nebija aptvērusi tādas masas. Ne tikai visi Vācijas Demokrātiskās Republikas pilsoņi un Rietumvācijas darbaļaudis absolūti vairākums, bet arī mērenākie un tālredzīgākie vācu buržuāzijas slāņi noteikti protestē pret Vācijas šķelšanās, Rietumvācijas remilitarizācijas un fašizēšanas politiku, kādu piekopj Adenauera-Blanka-Lera kliķe.

Pret «Eiropas armijas» projektu, vācu varmācība atjaunošanu protestē arī Itālijas, Beļģijas, Holandes, Luksemburgas darbaļaudis. Eiropas valstu etniskie komiteji cīnījās pret Vācijas remilitarizāciju, dažādas vācu un fran-

ču patriotu vienotās cīņības organizācijas un citas starptautiskās apvienības kategoriski nosodījušas Parīzes un Bonnas vienošanos. Visai atbilstīgi par minētajiem līgumiem rakstīja arī Anglijas buržuāziskie laikraksti. Pati Anglija, kā zināms, atteikusies piedalīties «Eiropas savienībā».

Sādos apstākļos ASV diplomātija nolēma izdarīt «taranu». Izmantojot šim mērķim Adenauera kliķi. Pamācīt irstosās «Eiropas sadraudzības» locekļus Vašingtonā uzdeva vācu militaristiem, kuriem, bez šaubām, krietna pieredze «Eiropas apvienošanā». Kārtējais nacionalās nodevības akts notika tikai dažas stundas ilgšajā Bonnas parlamenta sēdē. Adenauers pat nenolasa līgumu tekstu. Viņš acīm redzot vairāk palāvās uz pāris desmit tūkstoš policistu durkļiem, gumijās nūjām, ūdens šūtenēm un radio sakāriem, kurus ar okupantu štābu nodibināja uz bundestaga jumta novietojusies žandarmu grupa. Šie «argumenti», kas tieši patapināti no Geringa «parlamentārās» prakses, tad arī nodrošināja uzvaru Bonnas varasviriem. Ar 226 balsīm pret 164 federalais parlaments ratificēja Bonnas līgumu, kamēr ārpus tā sienām policija sīvas cīņas atvairīja tūkstošus patriotu, kas dažādu delegāciju sastāvā bija ieradusies Bonnā cauri policijas kordoniem un dzeloņstiepļu aizsargojumiem, lai izteiktu bundestagam vācu tautas patiesās domas.

Ar rupjām obstrukcijām traucējot VKP deputata runu, ar ironisku smīnu (kas liecina par labu saprašanu) noklausoties socialdemokrātisko deputātu «oficiālos protestus», kristīgie demokrāti, vācu «brīvās demokrātiskās» partijas un Bavārijas partijas pārstāvji nekautrīgi viltoja vācu tautas gribu. Viņiem aktīvi palīdzēja socialdemokrātu līderi, kas attur Rietumvācijas darbaļaudis no tādam efektīvam masu cīņas formām kā ģenerālstreiks, melīgi apgalvojot, ka «izšķirošo vārdu teiks parlamentā».

Bonnas kliķes jaunā nacionālā nodevība jau izpelnījies uzslavu ASV reakcionarajai presē, kas ciniski atklāja Adenauera izpatības cēloņus. «Rietumvācija nepārprotami tiecas kļūt par Amerikas labo roku Eiropas kontinentā», — rakstīja «Wall Street Journal». «Pats Dalless izteicis apmierinātību, ka bundestags pirmā reize Rietumvācijas līgumu došanas organizācijai ratificējis militaristiskos līgumus. «New-York Herald Tribune» pasvītrotusi, ka Adenauera solis «pamudinās arī citus Eiropas aizsardzības savienības locekļus».

Lieta skaidra. Vašingtona cer ar notikušu faktu politiku šantāžēt savus partnerus. Šo taktiku realizēt tai izpatīgi palīdz Bonnas varas viri. Bet — jābūt — vai šai taktikai būs tādi rezultāti, kādus gaida ASV diplomātija?

Par to vairāk kā jāšaubās. Ir, piemēram, zināms, ka Francijas valdība

Bonnas bundestaga sēdes priekšvakarā lūgusi Adenauera atlikt līguma ratifikāciju. Adenauera atteikšanās un viņa agresīvā runa bundestagā izraisīja Francijā apjukumu. «Mūsu domstarpības ar katru dienu kļūst asākas», — rakstīja šīs dienas «Franc-tireur». Francijas ārlietu ministrijas oficiāls «Monde» atzīmēja, ka «politiskā evolūcija, kādu Francijai uzspēz tās stiprākie partneri, valrs neatbilst tās centieniem un pat interesēm». Visā zemē izvērtusies varena protesta kustība pret Bonnas revanšistu atbalstīšanas politiku.

Padziļinās nesaskaņas arī starp Parīzi un Vašingtonu, īpaši tāpēc, ka Rietumvācijas remilitarizācijas un fašizācijas process ar ASV svētību noris straujiem tempiem. Bonnas «kara ministrs» Blanks jau paspējis paziņot, ka «jaunās vācu armijas vadošos posteņos sākumā izmantos 40 bijušos hiteriskos ģenerāļus, 250 pulkvežus, 900 apakšpulkvežus, 20.600 pārējo pakāpju virsniekus». No cietumiem atbrīvoti vai «atvaļināti» kara noziedznieki Makenzens, Keselings, Manšteinš. Federatīvajā republikā gatavojas atcelt likumus, kas aizliedz SS, SA un SD militaristisko organizāciju darbību. Tai pašā laikā tur jau pieņemts likums, kas aizliedz «Brīvās vācu jaunatnes savienību» — organizāciju, kura apvieno 3 miljonus Rietumvācijas jauniešu, likums «par strādnieku stāvokli uzņēmumos», kas noliedz politiskos streikus, un citi fašistiski likumi. Katram skaidrs, ka Bonnas parlamenta lēmumi domāti Rietumvācijas remilitarizācijas un fašizācijas foršēšanai.

Un tieši pret to uzstājas ne tikai Vācijas kaimiņzemju tautas, bet arī miljoniem vācu patriotu. Visā Vācijā Bonnas bundestaga kārtējā nodevība izraisījusi ārkārtīgu sašutumu. Vācu tautas plašās masas vienprātīgi atbalsta VDR Tautas palatas un Zemju palatas 20. marta paziņojumu, ka bundestaga lēmumi nav saistoši vācu tautai. Rietumvācijas darbaļaudis pastiprina savu cīņu pret abiem līgumiem, kuri vēl jāratificē bundesratā (senatā) un kuri jāatzīst par likumiem Rietumvācijas konstitūcijas tiesai. Plaši protesta mitingi notikuši Nirnbergā, Minchenē, Diseldorfā, Dortmundā un citās Rietumvācijas pilsētās. Uz Bonnu plūst vēstule un delegāciju straume. Visā zemē aug bažas un sašutums.

Vācu patrioti atbilde uz Bonnas kliķes nodevību rāda, ka vācu tauta nekad nesamierināsies ar lielgabalu galas lomu, kādai to grib lemt Adenauers un Ko. Cīnīdamies par Vācijas vienību, par mieru un demokrātiju, vācu patrioti lemtoties visu brīvību un mieru mīlošo tautu simpātijas un atbalstu. Nav šaubu, ka Eiropas tautu un it īpaši vācu tautas augošā pretestība lems neveiksmē Vašingtonas-Bonnas bistamo savēršību.

M. Vilks

MAZO JENŅU ROTAĻAS

Atskrien mazais Džonītis,
Raud: — Lūk, māmiņ, pliks es!
Kaimiņmājas Bilišis
Novilka man bikses...
Māte saka uztraukta:
— Kā tad šis tā dara?
Skrien pie mazā Biliša,
Saniknota baras.
Bet šis mierīgs atsaka:
— Redziet, kas par lietu, —
Viņš bij Rietumēropa —

Spēlē tādēļ cieta.
Pieaugušie taču veic
Sādu politiku, —
Mūsu prezidents, kā teic,
Eiropu ģērbj pliku...
Prezidents, lūk, biju es.
Novilku bez māna
Džonītim tā biksītes
Es pēc — Maršalplāna!...

Laimons Pēlmanis
F. Pauļukas zīm.

Vergu tirdzniecība Japonā

Kā ziņo no Tokijas, Japonā strauji paplašinājusies vergu tirdzniecība. Pēc oficiāliem, ievērojami samazinātiem datiem, laikā no 1951. gada jūlija līdz 1952. gada jūnijam pārdoti 1.489 pusaudži. Tas vairāk nekā divas reizes pārsniedz iepriekšējā gadā pārdoto bērnu skaitu. Vairāk nekā 60 procenti no tiem pārdoti publiskajiem namiem, bet pārējie viesnīcām, restoranam un tekstilfabrikām.

«Dzīvā prece» pa lielāku daļu nāk no lauku rajoniem, kur valda bads.

ŠONEDĒĻ

Sodien Latviešu un krievu mākslas muzejā lekcija «Ievērojami krievu tēlotājas mākslas sasniegumi» (Repīns, Surikovs) no cikla «Krievu un latviešu tēlotājas mākslas attīstība XIX g.s. un XX g.s. sākumā». Sākums plkst. 14.

Konservatorijas zālē S. Rachmaninova piemīnā veltīts kameruzikas vakars. Piedalās LPSR Nopelniem bagāts mākslinieks H. Brauns, L. Rubene, E. Bertovskis un A. Kurpniece. Sākums plkst. 20.

30. martā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksmē b. Karpova lekcija «Tipiskums kā parteļiskuma izpausme tēlotāja mākslā». Sākums plkst. 18.

31. martā Filharmonijas koncertzālē S. Rachmaninova piemīnā veltīts simfoniskais koncerts. Dirģents LPSR Nopelniem bagāts mākslinieks L. Vigners. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris, Radiokomitejas koris, pianists V. Bērziņš un H. Ozoliņš.

(baritons). Programā II simfonija, II klavierkoncerts un kantāte «Pavasaris». Sākums plkst. 20.

Mākslas darbinieku namā S. Rachmaninova piemīnā veltīts koncerts. Programā vokālā trijka un operas «Aļeko» atskaņojums LPSR Nopelniem bagāts mākslinieks Ed. Miķelsona vadībā. Sākums plkst. 20.

1. aprīlī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

4. aprīlī Mākslas darbinieku namā tikšanās ar Mangaļu zvejniekiem-stacionāriem. Sākums plkst. 20.

Konservatorijas zālē «Cīņas» pārrunu vakars no cikla «Iepazīsimies ar topošajiem māksliniekiem». Studentes V. Pogeles ievadvārds. Koncerta programā S. Rachmaninova darbi studentu-solistu un studentu simfoniskā orķestra atskaņojumā. Dirģents L. Vigners. Sākums plkst. 20.

E. BRIEDIS

BUMBA GROZĀ

«savas» vienības neapšaubāmo pārākumu.

Interese, kādu Vissavienības basketbola meistarsacīkstes izraisījušas visplašākajās ridzniecību aprindās, ir dabiska. Neviens pašdarbības veids nepulcina tik daudzus visdažādāko profesiju un vecuma pārstāvjus kā fiziskā kultūra. Ikvienā padomju rūpnīcā, kolchozā, mācību iestādē ir fizikulas kolektīvs un nepieciešamais inventārs, lai ļautu sporta nodarbinātības varētu norādīt savu ķermeni, gūt spirtumumu radošam ikdienas darbam, kļūt drosmīgi un veikli. Ne visi, protams, ir aktīvi fizikultūristi, vēl daudz lielāks ir sporta entuziastu skaits. Krievu valodā viņus apzīmē ar ziņīgu vārdu «boļeščiki» — ļaudis, kas noskatās katru sacensību, sāpīgi pārdzīvo savu iemīļoto sportistu neveiksmes, uzgavilē to panākumiem. Viņus valdzina stadionos un vingrotavās valdošais veselīgs un draudzīgais sacensību gars.

Šis draudzīgais cīņas sprāgums izpaužas ikvienā Vissavienības basketbola meistarsacīkšu spēlē. Lūk, laukumā sacensās Armēnijas PSR un Padomju Lietuvas basketbolisti. Armēni spēlē melnos sporta tērpos, visiem melni mati un acis, viņu spēles veids, kā jau dienviņdiekiem, straujš un temperamentīgs. Lietuviēši, kas tērpušies gaišajos sporta kreklos, ir stalti, pletīgi, gaišmatāni jaunekļi. Šie ārējie pretēti atkrastu arī sacensības norisi. Armēņu ātrajam tempam Lietuvas bas-

ketbolisti stāda pretī ļoti pārdomātu taktiku, nosvērību kombinācijās un metienos. Armēnijas PSR basketbolisti gandrīz nepārtraukti sarunājas, uzmundrina cits citu saucieniem, lietuvieši klusē, tikai ātrām roku kustībām norāda uz brīviem spēlētājiem un, nekad veiti neriskējami, gūst punktu pēc punkta. Bet, lai cik dažādas būtu komandu taktikas un spēles veidi, cīņa nekad nekļūst asa, tā viscaur draudzīga un korekta.

Korekta un sportiska arī publikas izturēšanās. Skatītājiem aplausiem skatītāji sveic katru skaisti izveidotu kombināciju, katru veiksmīgu metienu, to simpātijas allaž ir vājākās komandas pusē, spēlētājus pamāca «lietpratēju» padomiem, uzmundrina ar tradicionālo saucieni «Sarauj, sarauj!».

Skatītāji prot pienācīgi novērtēt labu sniegumu, zina, kādas sacensības sola skaistu spēli un spraigu cīņu. Tādās reizēs zālē neredz tukšo kreslu dzeltenās muguras. Tās aizstāj sleviešu pūkainās kleitas, viriešu brūnīte vai zilie uzvalki. Tie, kam neizdodas iegādāties biļetes — un tādu, diemžēl, ir ļoti daudz — nebrauc vis uz mājām, bet paliek ārpusē, kur skaļruņi informē viņus par spēles norisi.

Laukumā meistaru komanda. PSRS labākie basketbolisti Korkija, Silinš, Kulams, Krūss, Butauts, Petkevičs, Vlasovs, Kopevs. Viņu piespēles ir zibenīgas, roku kustības virtuozas, pat

no visgrūtākām pozīcijām raidījumi sasniedz mērķi. Un spēles temps! Tas ir ārkārtīgi ātrs, to var izturēt tikai daudzpusīgi trenēti sportisti. Bumba tik ātri ceļo no viena spēlētāja pie otra, ka tās lidojumam grūti izsekot skatītājiem. Visu galvas pagriežas te pa kreisi, te pa labi, viņu kustības atkarīgas no sacensību gaitas. Bumbu pašreiz saņem komandas kapteinis PSRS Nopelniem bagāts sporta meistars Korkija. Neskatīdamies viņš to padod pa kreisi, jo nemaz nešaubas, ka Silinš jau būs iegējis brīvo vietu laukuma malā. Silinš satver bumbu lēcienā, ne mirkli nekavēdamies, piespēlē to Kulamam, tas, gluži kā volejbolā, raida bumbu tālāk. Tā atkal nonāk pie Korkijas. Viņš uzlec augstu gaisā un met ar vienu roku pāri galvai. Bumba atsitās pret vairogu, brīdī riņķo pa dzelzs stipu un smagi ievēlas grozā. Atkal gūti divi punkti.

Pats aktīvākais meistaru komandas spēlētājs ir Korkija. Viņš ievada katru uzbrukumu, prasmīgi izvēto spēlētājus. Pat asākajā cīņas momentā smaidis nenozūd no Korkijas lūpām. Un tās viņš ilgi paliks ridzniecību atmiņā — straujš, ar žilbinošu spēles tehniku, aktīvs uzbrukumā un nepārvarams aizsardzībā — šis padomju sportists, kuram sveši nebiedriski sporta pāpēmi.

Pašlaik risinās meistarsacīkšu finālā spēles. Izšķirējās cīņas piedalās Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Gruzijas

republiku, Maskavas viriešu un sleviešu izlases un Leningradas sleviešu komanda. Gandrīz katrā sacensībā ir sīva, bieži vien uzvara izšķiras pašā pēdējā minūtē, reizēm to izdodas noskaidrot tikai spēles pagarinājumā. Tas liecina par basketbola augsto līmeni visās padomju republikās, kur ar šo sporta veidu nodarbojas vairāk nekā 600 000 fizikultūristi.

Tādam plašam sarīkojumam kā Vissavienības meistarsacīkstes, bez šaubām, ne tikai sportiska nozīme. Tas propagandē attiecīgo sporta veidu, leģionē jaunlešus, piesaista tos aktīvam nodarbinātībam. Par nožēlošanu, jākonstatē, ka šai ziņā meistarsacīkstēm nebūs vēlamo rezultātu. Un te, pirmām kārtām, vainojama spēju organizācija. Kā jau teikts, «Ziemeļblāzmas» kultūras nams nespēj uzņemt tās ļaun masas, kas vēlētos noskatīties sacīkstes. Pie tam ceļš līdz Vērnigrāvim tik tāls, ka pēc darba beigām var nokļūt tikai uz pēdējo sacensību. Arī LVU vingrotavas iekārtojums neatbilst padomju skatītāju prasībām — redzamību traucē stabi, no balkona otrās rindas saskatāma tikai viena laukuma puse. Negribas ticēt, ka Rīgā tiešām nevarētu atrast piemērotākas telpas. Jau vairākus gadus «Dinamo» stadionā pūst nepabeigta sporta ēka. Tajā ieguldīts daudz naudas līdzekļu, bet darbi neizprotami iemeslu dēļ pārtraukti. Ja par to būtu padomāts jau laikus, basketbolistu skaitlās un draudzīgās sacensības būtu guvušas to plašo popularitāti, kādu tās peļņiņš ar savu augsto sporta meistarību.